

Populární koncerty patří už k vymoženostem, řekli bychom ku právům pražského obecenstva. Vůbec se teď u nás zde pozoruje ruch a děje se obrat ve prospěch umění. Po nějaké decennium předtím byla naše společnost samý jen tanec a podobná jalová zábava; tanec trvá sice ještě dále, ale obecenstvo už rádo z něho uniká a hledá si zelenou oasu, jakou je mu na příklad vybraná produkce hudební. Dnes lze už říci, že „každý populární koncert“ Umělecké besedy je Pražanům větší událostí nežli „elitní, renomovaný, vždy vřele vítaný“ kterýkoli velký ples. Také desátý koncert populární, jenž odbývá se bude již dne 6. ledna, dosvědčí zase pravdu našich slov. A to tím více, ježto podařilo se zasloužilým pořadatelům získati k němu také vynikajícího virtuosa Ignáce Jana Paderewského, výkonného hudebníka velikosti zcela nevšední.

Paderewski narodil se na ruském Podolí dne 6. listopadu 1860 z rodičů polských. Už záhy jevil neobyčejné vlohy a chuť k hudbě, jejíž začátkům učil se na venkově. Brzy vstoupil na konservatoř varšavskou a stal se tam, jsa teprve 18 let stár, již profesorem; místo své zastával po pět let. — Z Varšavy pak přestěhoval se do Berlína, kde se u Františka Kiehla podrobil přísnému studiu nauky o skladbě. Až do svého 24. roku nepomýšlel Paderewski na to, státi se virtuosem, hodlaje cele se věnovati hudebnímu skládání; teprve když se pak byl seznámil s Leschetitzkým, rozhodnuto o vlastním povolání jeho a Paderewski zdokonalil se brzy tak, že mohl podniknouti uměleckou cestu po městech polských, později pak na Rus, do Německa, Belgie a Francie.

Také Praha poznala lonského roku Paderewského a obecenstvo naše uvítalo ho při prvním vystoupení tak vřele jako málokterého virtuosa předtím; kritika pak čítá ho mezi nejpřednější vyvolence Mus. Paderewski

však také jako skladatel rozvinuje činnost vskutku neobyčejnou i šťastnou a všechny jeho skladby mají za skladatele jednu z předních firem poznaňských.

Paderewski je povahy otevřené, bodré, vpravdě jemné. Je Slovan uvědomělý, nadšený.

KAREL ŠKRETA

Muž, jak by ho z Dumasových Tří mušketýrů vyňal! Šlechtic sice dosti mladého rodu, ale pyšný na rod i na erb svůj. Výborný to rváč. Výborný občan. A k tomu ještě výborný, ba znamenitý umělec. Sám stal se skutečně také předmětem a hlavní osobou celého růžence historických povídek, uměleckých novel, divadelních kusů atd. a jeho životopis opředen je celým pletivem anekdot, stačících ještě na tak leckterý román a majících krom toho tu výhodu, že většina jich je pravdivá, ano historicky dotvrzena. Náš Karel Škreta jest věru jednou z nejrázovitějších postav českých.

Narodil se asi r. 1604 v Praze v Týnské ulici u Černého jelena, z otce Kunráta Škrey, rytíře Šotnovského ze Zavořic. Brzy ztratil otce, jenž byl velice pilně dbal o dobré literární vychování jeho, a další rozvoj mladého Karla podlehal vlivu strýce Pavla Škrey, úředníka mincovního na Kutné Hoře, kterýžto strýc však opět mu byl jakoby opravdovým otcem a jmenovitě přihlížel k tomu, aby mladík vycvičil se v tom, k čemu měl nejvíce nadání i chuti, totiž v malířství. Neví se, učil-li se Karel malířství v Praze nebo na Horách Kutných, ale tolik je jisto, že záhy odebral se na několikaletý pobyt do Benátek, Bononie a Florencie, odkudž roku 1634 přestěhoval se do věčného Říma. Studoval zde s horlivostí přímo nevšední, studoval nejen klasická díla výtvarná, nýbrž také literaturu vlašskou, latinskou atd., přitom však byl

zároveň také jedním z nejpilnějších, ale též nejnezbednějších členů uměleckého spolku Schilderbentu, zřízeného od umělců neitalských, a věčnými rvačkami a souboji svými dobyl sobě přezdívky Espadrona, na niž byl tak pyšen, že se jí i podpisoval. Brzy nabyl v umění značného jména a sláva jeho rozšířila se po celé Itálii, takže akademie bononská povolala ho za profesora; Škreta však nepřijal vyzvání toho a spěchal nazpět do Čech, kdež roku 1638 po první zase potkáváme se s jeho jménem.

Škreta chtěl se stále již usaditi v městech pražských, a stal se proto zdejším měšťanem a členem malířského cechu pražského, za kterýmžto účelem dokázal mistrovství své krásným a velkým obrazem na hlavní oltář ve chrámě Týnském. Od té doby skutečně žil nejvíce jen v Praze, jsa téměř zanešen přízní jak měšťanstva a šlechty, tak i některých hlav korunovaných. Provedl veliké množství zdařilých maleb historických, církevních i světských, podobizen, výkresův k rozličným dílům literárním atd. Tím nabyl slavného jména a velikého také jmění. Karel Škreta zemřel v posledních dnech měsíce srpna roku 1674 a pochován jest ve slavném průvodu v kostele sv. Havla na Starém Městě pražském.

Škretovy znamenité obrazy nalezají se téměř po všech starších kostelích pražských a také mnohých venkovských; některá díla jeho přišla však po zrušení těch kterých chrámů bohužel do ciziny. Četné výtvořy jeho nalezají se dnes ve sbírkách, a sice předně v Obrazárně přátel umění v Rudolfině, v galerii hraběte Nostice na Malé Straně, ve sbírce černínské, v belvederské ve Vídni, v drážďanské, v některých chrámech solnohradských, bavorských atd.

Je ku podivu, co poesie žije ve slovinském lidu, — pravým zlatodolem je krásná, bohatá jeho duše! Však dere se ta poetická síla mocně také k povrchu, musímeť věru klobouk smeknout, co mezi Slovinci, duševně i hmotně přece tak stíženými, vyvinulo se za našeho věku básníků umělých, značných, ba velkých, a co týče se poesie lidové, v té mají Slovinci *nejskvostnější* perly národní poesie slovanské vůbec! Vezmi do ruky Erbena — nejdůmyslnější, nejpůvodnější pověsti jsou slovinské. Prohlížej české překlady básnické — nejkrásnější národní balada vykvetla na Slovinsku.

Každý, kdož navštívil slovinský kraj a pohlédl na slovinský lid, byl překvapen. Poetický ráz leží tu již v zevnějšku lidu. Mocně vyvinutá, krásně do obla modelovaná hlava, klenuté čelo, hluboko usedlé, dumné, a přece ohnivé oko — malíř nemusí jíti už dále a má tu před sebou na tisíce „pěvců balad“. A což ta jejich dumo-rodná, podivná, překrásná vlast! Ta pustá, divoká, tvrdá její místa horská! Ta kyprá, vínorodná údolí! Ty nesčetné, bájuplné, obrovité sluje! To klikaté a krásné, úrodné a zas tak hrozné Přímoří, to věčně živé, věčně šumné Jaderské moře — —

Také František Levstik, zesnulý dne 16. listopadu 1887, byl z těch poetů, povolaných, jak se říká, „samým Bohem“. Jak bohatý to duch! Nejlepší slovinský satirik. Kritik, jehož úsudek národu byl hotovým evangeliem, neboť každé slovo, třeba někdy kousavé, bylo jasné a prochvěle pravdou. Slavista na slovo vzatý a dokonalý znalec všech slovanských řečí. A přitom lyrik hloubky a jemnosti zcela neobyčejné. Byl to básník umělý, a přece cele národní, básník světového, čistě moderního rozhledu, a přitom přece Slovinec v každíčkém verši svém: jemu nikdy nesloužilo slovinské slovo za pouhý háv pro myšlenky cizí, odjinud volané.

Levstik narodil se 28. září 1831 v Retje na Doleňsku (Dolní Krajině). Hned roku 1854 vystoupil se svazkem Písní. Svěží dech a svobodomyslné myšlenky těchto prvotin velice se líbily, vzbudily však nevoli kněžstva a nevole ta pronásledovala Levstika po celý život. Levstik na př. vstoupil v Olomouci do Německého řádu, avšak záhy obdržel odtud, na pokyn stran jeho básní, zase hned consilium abeundi. Navrátil se do vlasti, stal se vychovatelem, pak sekretářem Slovinské matice a potom redaktorem politického časopisu Naprej. Roku 1871 přesídlil do Vídně a vydával tam humoristický list Pavliha, do něhož náš Klíč hotovil ilustrace. Roku 1873 jmenován jest skriptorem knihovny lyceální v Lublani a setrval zde až do své smrti. Mimo básně své napsal Levstik mnohé jazykozpytné statě a spisy, a krajané jeho staví ho po vědecké stránce vedle Miklosiće.

Pro nás Čechy stal se Levstik důležitým tím, že roku 1855 vydal výborný překlad rukopisu Kralodvorského.

JINDŘICH KÅAN Z ALBESTU

Je tomu asi patnácte let, když v jedné z týdenních schůzí hudebního odboru Umělecké besedy, odbývaných tenkrát, tuším, vždycky ve čtvrtek a věnovaných také produkcím, objevil se muž mladý ve průvodu staršího pána. Oba byli elegantního, příjemného vzezření i způsobův uhlazených, a na pánovi starším, na celém chování a držení se jeho bylo lze poznati bývalého důstojníka. A když pak došla řada na produkce, byl nám muž mladší uveden co pianista i skladatel hudební.

Zasedl k pianu klidně, s patrným sebevědomím. A hrál různé skladby, cizí i vlastní. Kdo se tu porozhlédl, viděl záhy, že na tvářích všech nás přítomných byl rozhostěn onen spokojený, šťastný úsměv, jaký se objevuje vždycky

v českých kruzích, když se nám naskytne nový, skutečný talent. Naděje tenkrát vzbuzené také se naplnily: z mladého muže stal se značný virtuos, oblíbený, uznáný dnes již skladatel, a právě nyní otvírají se mu brány Národního divadla, aby také zde, na podiu nejchoulostivějším, osvědčil sílu svých perutí.

Mladý onen muž byl Jindřich Kàan z Albestu, o němž nám biograf vypravuje, že „jest Maďar svými předky, Polák svým rodištěm, Němec vychováním a Čech, upřímný Čech svým smýšlením a hudbou“. — Narodil se 29. května 1852 v Tarnopoli v Haliči, kamž osud otce jeho, c. k. rytmistra, náhodou byl zanesl. Jako hoch osmiletý dostal se do Prahy, kde studoval gymnasium a počal navštěvovati hudební školu Prokschovu. Později měl za učitele profesora Blodka, načež vstoupil roku 1873 do varhanické školy, řízené výtečným Skuherským. Záhy pokoušel se Kàan ve skladbách a rovněž brzo vystupoval veřejně jako klavírní virtuos: hned roku 1875 měl v Praze první svůj samostatný koncert. Celých osm let nato věnoval se Kàan úřadu vychovatelskému, a když pak opět vystoupil na veřejnost, byl už virtuosem, jakých věru málo, a skladatelem, majícím takovou zásobu prací hotových, že nakladatelé hudební i pořadatelé koncertní našli u něho výběr co nejhojnější. Jako skladatel má Kàan dnes velmi dobrou pověst nejen u nás, ale i v cizině. Jeho písně a skladby klavírní i orchestrální objevují se na programech téměř každého z našich koncertův, a stejně rádi sahají k pracím Kàanovým nakladatelé němečtí. Z počátku psal jen skladby lyrické, dnes je už nej přednějším a nejoblíbenějším naším skladatelem klavírním vůbec. Zvláštní zálibu má v koncertních transkripcích skladeb českých a je známo, že pracemi těmi celé řadě skladeb pomohl k popularitě.

Dnes ale zajímá veřejnost českou nejvíce Kàanův velký balet Bajaja, jež přijalo Národní divadlo ku provedení a odevzdalo péči baletního mistra p. Bergra. Balet bude ještě před provedením vydán v klavírním výtahu. La-

hodnou a melodickou hudbu Bajaje zná obecenstvo částečně z koncertů našich a prorokuje skladateli plný úspěch.

FRANTIŠEK FÁČEK

Pro pozorovatele bylo věru ku podivu, kdeže se roku 1860 a 1861, po hrobově tichých desíti letech, tolik českých politiků a žurnalistů, notabene *zralých* mužů, pojednou na všech stranách bralo. Símě, rokem 1848 do mladých myslí položené, tiše pod zevním tlakem klíčí, náhle tu vyrazilo, vzrostlo a neslo již také ovoce — a takovým zrnem, jakoby přes noc na kmen vzrostlým, silným a útěšným, byl také František Fáček. V něm měli jsme tu náhle posilu pro život obecní, pro sněm, pro žurnalistiku, pro veškerý vzrůst národní.

František Fáček činil na pozorovatele zvláštní dojem. Neměl v bytosti své nic, ale pranic extravagantního, dotěrného; nezapomněls však na něho, byť jsi ho jen jednou a jen mžikem spatřil. Způsobila to jeho přívětivá, odevřená tvář, jeho jasné, milé, okouzlující oko. V téhle duši nemohla a nemohla být faleš, to cítil každý, zde musila být upřímnost, dobrota, ale také silná vůle a neobyčejný rozum.

Narodil se v Počátkách roku 1826 z rodiny zámožné a velice vlastenecké. Byl po odbytých studiích soudním úředníkem v některých venkovských sídlech, přestoupil však v letech šedesátých do služeb pražské obce. Tou dobou byl také již volen na sněm český a roku 1868 podepsal spolu deklaraci zemských poslanců českých. Byl právník výtečný, sporné spisy jeho pokládány vzorem a za svého pobytu v Praze redigoval František Fáček časopis Právník.

Nemaje však v Praze přec jenom pravého pro sebe působiště, obrátil se Fáček k notářství a přesídlil do Jind-

řichova Hradce. V politickém ruchu zúčastňoval se však pilně a svědomitě také nadál. Jsa zvláště v záležitostech samosprávných autorita skutečná, byl nejnebezpečnějším nepřítelem všech agitací, které čelily k administrativnímu rozdělení Čech, a výmluvný Plener měl v něm odpůrce co nejstatečnějšího. Také v komisích sněmovních byl neúnavně, ano obětovně činným, zvláště pak učinil se záslužným o důležitou změnu obecního řádu pražského.

Od roku 1886 František Fáček, spadnuv prudce se schodů, stále churavěl. Nevzdal se však ani prací sněmovních a vůbec nedopřával sobě nijakých chvil volných. Také při posledním zasedání zemského sněmu byl zase činným — ve sněmovně samé dne 18. ledna ochuravěl, dne 20. ledna pak již v pražském bytu svém zemřel.

PETR MILOSLAV VESELSKÝ

Jako sen, ba jako nemožnost připadá nám, že dlí tu ještě někdo mezi námi, kdo byl spolužákem Máchovým. Muž takový je zajisté nejbohatším pamětníkem, ano sám také jednou z největších památností v kruhu našem národním, neboť znal asi každého, kdo v tomto století u nás vyniknul a jehož památka nám drahá, a připojíme-li zde hned, že muž ten sám byl také literárně i jinak všestranně činný, musíme říci, že nyní nežije asi mnoho osob, které by byly o národ zasloužilejší nežli on.

Mužem tím je Petr Miloslav Veselský, emeritní ředitel kůru a archivář města Hor Kutných, o němž teprve tyto dny po časopisech šířila se zpráva, že seslaben na zraku sám vzdává se už činnosti spisovatelské a odstupuje na definitivní odpočinek. Co všechno musel by Veselský umět vypravovat, jak bohaté byly by memoáry jeho!

Narodil se 1. července 1810 v Novém Kníně. Jeho

studie byly plny námahy a všelikého nedostatku, přece však připravil se po tehdejším způsobu co nejlépe na úřad učitelský. První jeho štací bylo podučitelství v Ledči nad Sázavou, v letech třicátých stal se však učitelem v Praze na ústavě hluchoněmých, kdež první cvičil chovance po česku a tak se zdokonalil v oboru svém, že později nabídnuto mu místo až ve Filadelfii v Americe, ano ještě za ministra Thuna znova mu nabízeno místo ve Vácově v Uhrách. Na počátku let čtyřicátých odebral se jako ředitel kůru do Hor Kutných a tam tedy pracoval po půl století vzorně téměř ve všech směrech důležitých: jako spisovatel, jako redaktor almanachů a místních časopisů, co hudebník, co zakladatel a ředitel spolků divadelních, zpěváckých a j.

Velmi záhy zkusil se v povídkářství a psával do Krameriova Večerního vyražení; později psal za pseudonymem Novoknínský do Květův a za pseudonymem Sekytský do Včely. Jeho povídek je velká řada; nejvíce líbila se Čarodějnice, jež trojiho dočkala se vydání. Tyl, Škoda (s nímž redigoval Přítele mládeže), Vocel, Havlíček (za svého pobytu v Hoře Kutné) byli Veselského přátelé nejdůvěrnější. Nejdůležitější však byla činnost jeho historická a starožitnická. Uvádíme zde jenom některé dotyčné jeho práce: Děje Hory Kutné, Průvodce po Hoře Kutné, Persekuce Hory Kutné po bitvě bělohorské, Pánové Dačičtí z Heslova, Fresky v bývalém klášteře v Sedlci, Staré příběhy kutnohorské čtrnáctého a patnáctého věku, Karla Havlíčka kutnohorský pobyt a porotní soud atd. atd. — Také o hudbu chrámovou získal sobě zásluhy nemalé provozováním klasických skladeb.

Kutná Hora odměnila se tím, že opatřila mu nyní odpočinek bezstarostný, i přejeme Veselskému, aby ku potěše nás všech užil ho po mnohá a mnohá ještě leta.

Životní poměry divadelního barytona jsou záviděníhodné. Tenor jest mnohému — na příklad mužským — hlas nedomužnělý. Hluboký bas opět je mnohým — na příklad ženským — hlas přemužnělý. Baryton spojuje líbeznost tenoru s rázností basu, jeho hlas připadá posluchači jaksi nejpřirozenější, nejnenucenější, slovem: baryton vyhovuje choutce každého nejspíš, a má tedy úkol nad jiné vděčný. K tomu pak ty velké úlohy jeho, ty povahy téměř vždycky hrdinné a ušlechtilé — sympatie obecnstva jsou mu získány brzy a setrvají pak při něm pevně a věrně. Ovšem, je-li to baryton zvuku lahodného, vězí-li v divadelně vhodné postavě a je-li jeho majitel skutečný divadelní talent a proniknut ctižádostí vpravdě uměleckou. A takovýmto barytonem je náš Benoni skutečně, jest miláčkem obecnstva a udrží, ba zapevní se v té přízni dál a dále.

Bohumil Benoni spatřil teprve asi před 27 lety světlo boží, a to v Chrudimi. Tamní kostel děkanský slyšel první jeho zpěvné pokusy za chórových ředitelů Horálka a Hniličky; pak studoval Benoni gymnasium a hospodářskou školu a stal se ekonomem. Bývalý měšťanosta Klimeš a Dr Karel Pippich, upozorněni krásným jeho hlasem, doporučili ho rukoum Lukesovým, a Benoni po necelých třech letech pražského studia angažován již k zemskému českému divadlu; bylo to v lednu 1883. Po prvé vystoupil však teprve dne 7. dubna, a sice jako Valentin ve Faustu, od kteréžto doby, tedy skoro šest let, stal se dramaticky činným.

Za ten čas zpíval ke čtyřiceti partiím barytonovým, jichž ovšem velká většina spadá do času novějšího, kdy Stropnický a po něm i Lev opustili divadlo. Partie, které Benoni, jak sám praví, „rád“ zpívá (my k tomu dodáváme: a „velmi dobře“), jsou Jago, Telramund, Nelusko, Tell, Zampa, Don Juan, Démon, Oněgin atd.

Jana Tomáše Pešinu z Čechorodu měli jsme přinésti vlastně hned minulého roku po vzpomínce na Balbína: po příteli starším přítele mladšího, po velkém mistru velkého žáka, po historiografu českém historiografa moravského. Balbínovi a Pešinovi má 17. věk, má dějepisectví české nesmírně mnoho co děkovat. Oba byli nejen učenci vysoko vynikající, nýbrž také vlastenci přímo ideální. Čtenář pamatuje se asi ještě na vznešené životní heslo Balbínovo, nu a Pešina měl heslo podobné; znělo: Každému náleží vždy a všude *jenom k tomu* prohlížeti, čím by vlasti své mohl prospěti.

Jan Tomáš Pešina narodil se 19. prosince r. 1629 v Počátkách na Bechyňsku. Záhy zpozorováno na něm značné nadání duševní, a dán jest tedy na jezovitskou kolej v Hradci Jindřichově a odtud do Prahy. Kněžský úřad vedl ho nejdříve do Kostelce nad Orlicí a pak do Litomyšle, a zde rozhodnuto o veškerém směru dalšího jeho duševního života. Pešina sprátelil se hned v Praze s Balbínem a od něho převzal myšlenku ujmouti se tak dějepisectví moravského, jako Balbín byl se ujal dějin českých. V Litomyšli našel Pešina kruh vzdělaných mužů, s nimiž mohl míti úřady, a odtud měl také na Moravu výlety snadné a bylo mu možno dovolávati se pramenů. Hned roku 1663 vydal svůj *Prodromus Moravographiae*, t. j. Předchůdce Moravopisu atd., a získal sobě dílem tím literární pomoci se všech stran.

Nejvíce však pomohl Pešinovi téhož roku vydaný spis latinský, ve kterém toužil na nesvornost křesťanského světa proti Turkům a jímž skutečně nemálo přispěl k tomu, že sebrána vojska pak se všech stran a Turci roku 1664 u Sv. Gotthardu jsou poraženi. Stavové moravští jmenovali ho nato historiografem svým a všeliké hodnosti na Pešinu jenom se hrnuly. Stal se kanovníkem litomyšlským, potom kanovníkem na Vyšehradě, pak

kanovníkem a českým kazatelem u Sv. Víta v Praze, později falckrabětem, císařským radou, in partibus biskupem v Smederevě atd.

První díl ohlašovaného Moravopisu vyšel 1667: Mars Moravicus atd. (válečné příběhy a jiné důležité události do roku 1526). Avšak nebylo Pešinovi více popřáno, aby vydal díl také druhý, ku kterémuž měl materiál mnohem bohatší, kritičtější a cennější. Zemřel úplavicí 2. února 1680 v 51. roce věku svého. Po jeho smrti chtěl Dobner vydati druhý ten díl, avšak nesešlo se mu dosti předplatitelů a nebylo také prostředkův jiných. Přece však ode všech pozdějších historiografův užito co nejvydatněji nejen materiálu k moravským dějinám, nýbrž i jiných rukopisných prací Pešinových, jež prý nalezají se nyní v Duchcově.

Různých jiných tištěných děl, dějepisných i náboženských, českých i latinských, zůstalo po Pešinovi hojně.

EMANUEL CHVÁLA

Zvláštní muž, věru zcela svůj. Skoro vždycky opravdový, málo přístupný, na zevnějšek zamračený, ale uvnitř slunečně jasný, a co z toho nitra jeho přichází navenek, je zralé, je cenné, je ušlechtilé.

Vezměme Chválu jako spisovatele, jako kritika. Málo sobě asi získal přátelství u těch, jimž kritika jeho náleží, ale zajisté u nich všech stejné a rozhodné úcty. U čtenářstva pak jest oblíben zcela neobyčejně. Úsudek jeho je vždycky určitý, odůvodněný a slohově zakulacený: jeho úsudek čtenáře přesvědčuje. Čteme slova muže, jenž sám plně je přesvědčen o tom, co nám píše. Jeho přehledné, řekněme — třebaže jsou vždycky ve feuilletonní části umístované — jeho *úvodní* články všeobecné jsou při vší stručnosti své vždycky celou kapitolkou z este-

tiky, osvětlují minulost i přítomnost a jsou poučné, jsou orientační v pravém smyslu slova.

Vezměme pak Chválu co hudebního skladatele, a tu lze říci bez fráze, že je miláčkem celého českého obecnictva. V našem obecnictvě má hlavní oblibu přece jen píseň, *pravá píseň*, a Chvála je mistrem písně. Komponoval sice také řadu velmi pěkných skladeb klavírních (Listy do památníku, Siluety, Rondo, Sousedská, Sedmero sousedských nápadů), vydal i skladby komorní, jež se velmi cení, ale jeho písně drží vrch nade vším. Chvála je opravdový lyrik, a sice takový, jakých bychom přáli také nynější slovesnosti své o něco více. Nemyslí, že „nálada“ je již všechno a v té že může spisovatel již zasednout a psát; on musí cítit, že z nálady vykvetla již myšlenka, úplně nová, nikým ještě nepronešená, vskutku uměleckého zpracování schopná, a pak teprve ji napíše, nebo líp snad řečeno: pak teprve ji obecnictvu podá. Jeho píseň má svůj „pocitivý český zvuk“, jak kdosi trefně řekl, vychází ze srdce, uzrála na slunci pravého umění a zmocňuje se zase každého srdce přístupného. Chvála nenapsal písní mnoho, ale jsou to vesměs perly.

Emanuel Chvála narodil se v Praze dne 1. ledna r. 1851. Od dětinstva věnoval se pilně hudbě, navštěvoval ale pak reální školy se stejnou láskou jako školy hudební a obral sobě konečně studium inženýrství na polytechnice pražské. Po nějaký čas chtěl se zdokonaliti na klavírního koncertistu, pak opět zamýšlel zaříditi sobě ústav hudební, ale konečně zvolil dráhu praktičnější a stal se úředníkem Buštěhradské dráhy. R. 1878 začal psát hudební referáty do Lumíru, roku 1879 do Posla z Prahy, roku 1880 do časopisu Politik, a do časopisu toho píše dosud. Většina jeho hudebních skladeb vydána firmou Urbánkovou.

Skreta — Prantl — Brokov — Petr Arléř a ještě as tři čtyři jmena uvádíme, když chceme proslavovati se bývalým uměním výtvarným v Čechách. Ale jako nemáme posud řádných dějin svého umění výtvarného, nýbrž jen jednotlivé monografie k němu se táhnoucí, takž nemáme také nikde seskupenou nějakou jen trochu větší částici děl, z nichž bychom sobě o umění tom svém mohli sami učiniti snadný a bezpečný názor. Staré dobré obrazy české jsou roztroušeny po sterých kostelích nejenom v Čechách, nýbrž také v cizině, a visí jednotlivě ve sbírkách soukromých i galeriích veřejných, staré dobré sochy české pak jsou dle své monumentální povahy ovšem roztroušeny ještě více . . . Všeobecně cítí se potřeba, aby někde již byla díla ta česká skupena a budoucnosti zachována, a vskutku již se činily alespoň některé kroky ostýchavé, aby na příklad proslulé obrazy z kostelů, které jim dosud byly ochranou, spojily se někde v českou galerii a kostelům těm aby byla dána za ně dobrá náhrada, atd. Nemožno zde zmíniti se o všech myšlenkách v tomto směru pronášených, ale zajisté možno vysloviti přání, aby, kdekoli namane se dobrá příležitost, bylo jí použito rychle a svědomitě. Teď na př. právě se stalo, že obec vysokomýtská nabízí obci pražské pěkný obraz Prantlův. Nevíme, jaké činěny podmínky, ale doufáme, že takové, aby dohoda byla snadna.

Jan Petr Prantl čili Brandl narodil se roku 1660 v Praze. To se rozumí, že „jevil záhy už velikou náklonnost a neobyčejné vlohy k umění malířskému“, toť se v životopisech stereotypně říká o každém, kdo v malířství proslul, — vyjímaje jediného Annibala Carraccia, o němž se tvrdí, že „velmi záhy jevil velikou náklonnost atd. ku krejčovíně“. Prantl učil se u mistra Schrödra, později vzdělával se dle výtečných starších děl a dle přírody, i stal se sám mistrem, vynikajícím ušlechtilou

komposicí a barvitostí živou. Nikdy se mu nevedlo valně, a poslední jeho pokus zoufalý, zkusiti toho se zbytkem jmění v jílovských zlatých dolech, přivedl ho docela na mizinu. Žil pak u veliké bídě a nouzi v Kutné Hoře, kdež roku 1739 zemřel. Pozůstalá po něm díla jsou dosti četná a nalezají se po hlavních chrámech pražských, po chrámech asi dvaceti venkovských obcí českých, ve sbírce strahovské, v královské obrazárně mnichovské, v Belvederu vídeňském atd.

TARAS HRYHOROVICH ŠEVČENKO

Malorusové slaví právě 75. ročníci velkého svého básníka Tarasa Hryhoroviče Ševčenka, básníka to skutečně první velikosti, básníka světového, najisto aspoň té váhy, jakou má Kolcov, Burns neb i Petóti. O něm se řeklo: „*Národ jižnoruský vidí v jeho poesii vytknuty všechny svoje tužby a směry, vidí se tu takřka zosobněna,*“ a my tážeme se smutně, o kterémže z našich básníků českých mohli bychom říci cosi podobného!?

Taras Ševčenko narodil se 25. února 1814 jako nevolník. Záhy přišel z domu, a sice byl dáván do rozličných míst a na rozličné učení, ale Ševčenko odevšad ubíhal a vždy sobě zase třeba sám vyhledal místo nové, v němž ale opět nevydržel déle než několik týdnů. Konečně vrátil se zase domů a jeho pán, Němec Engelhardt, vzal si ho k sobě za lokaje. Avšak i Engelhardt dosti záhy poznal, že z Tarasa asi nikdy dobrý lokaj nebude, že ale stále kreslí, všelike obrázky a rytiny sbírá atd., i dal jej na prosby jeho do Petrohradu do učení k malíři Širjajevu. Celým řetězem zvláštních náhod stalo se tu, že na Ševčenka upozorněn slavný básník Žukovskij, jenž seznámil jej zase s nejproslulejším tenkrát malířem ruským Brjullovem. Tak sobě zamilovali Ševčenka pro zvláštní

jeho talent, že si umínili vybaviti ho z nevolnictví spřádáním soukromé loterie, k níž Brjullov vymaloval podobiznu Žukovského; a skutečně vykoupěn Ševčenko z nevolnictví dne 22. dubna 1838. Odtud počal navštěvovati akademii a — což je zajisté významné, ba i pohnutlivé — odtud začal také Ševčenko písně a básně psáti, jakoby na důkaz, že v prsou otrokových píseň nevzkvétá.

Již roku 1840 vydal sbírku Kobzar a hned tu jeví se všechny ty krásné vlastnosti, kteréž ho učinily velkým: vnoření se celou duší do minulosti národa, hluboké vlastenectví, hrdinná síla — pojímání a cítění ryze lidové, úplná sdílnost s tradicemi lidu, s jeho předsudky, celým jeho způsobem myšlení atd. Jeho zpěvy začaly o slávě kozácké, a o té slávě zpíval Ševčenko nadšeně až do své smrti, a lid, prostý lid ukrajinský umí zpaměti jeho písně.

Ševčenko byl muž křišťálových zásad, muž svobodomyšlný. Také ho ani ve snách nenapadlo, aby se jakkoli tajil se svými náhledy, se svými sympatiemi a antipatiemi. Jeho na Ukrajině usedlý přítel hrabě Jakub Balmen, rodem Francouz, poslán vládou pro svou svobodomyšlnost trestem na Kavkaz, kdež v boji s Čerkesy zhybnul, a tu se vyronila ze Ševčenkovy duše krásná ta, uchvacující báseň Kavkaz, kterou klademe nejvýš ze všech poetických skladeb jeho. Způsobila původci svému, že poslán také na Kavkaz, a tam hynul od roku 1847 do roku 1857. Teprve přimluvě hraběte Tolstého podařilo se, že Ševčenko vrácen zase vlasti. Avšak životní síla jeho byla již podlomena a Ševčenko skonal v Petrohradě dne 26. února 1861.

Ševčenko byl také nadšený, uvědomělý Slovan, zejména pak vřelý přítel nás Čechů. Je známo, že studoval až vášnivě prameny husitských dějin, že pídil se kde mohl po zprávách o národním českém životě a že výsledkem všeho toho byla krásná báseň *Jan Hus*. Naši čeští básníci nadchnou se bohužel spíše některým hrdi-

nou španělským, německým nebo norským, na zdatnou oslavu Jana Husa nedošel z nich posud žádný.

Sebrané spisy Ševčenkovy vytištěny jsou v původním jazyku, jímž Ševčenko přímo kouzelně vládnul, nemýlíme-li se, asi před desíti lety v naší Praze. Nejvýš cení se z jeho básní *Kavkaz*, *Mnich*, *Hajdamaki* a *Tarasova noc*.

Závidíme bratřím maloruským tak velkého básníka národního a sdílíme jejich nadšení pro muže tak neobyčejného, jenž stal se jednou z nejprvnějších hvězd na slovanském nebi.

VLADISLAV FLORJANSKI

Vladislav Florjanski narodil se asi roku 1856, je tedy nyní asi 33 roky stár. U tenora, miláčka dam, nemělo by se vlastně snad ani mluvit o stáří, zrovna tak jako u dam samých; ale při stáří 33 let je každý muž, ať tenor netenor, tak mlád, že mu nevadí ani neurčité slovo asi — na půl-roku více nebo méně nezáleží. Ano, tenor *musí* být mlád! Hraje jen a jen milovníky, ať už hrdinné nebo sentimentální, šťastné nebo nešťastné, komické nebo seriousní. Vystupuje před námi vždy v kroji pěkném, upraven co nejpečlivěji. A proto „starý tenor už není tenor, ten je už jenom kuriosita“, jak řekl Smetana.

Florjanski je tedy mlád. A má krásný, zvučný, sympatický hlas. A má divadelně pěknou, ano skvostnou postavu. A je — počkejte — zrovna nežli jsme začli toto psát, zeptali jsme se jisté divadelní navštěvovatelky: „Je Florjanski hezký?“ — „Je!“ znělo tak rozhodně, že ovšem musíme poslušně i tuto vlastnost zde uznati. Ale k tomu přichází ještě něco: Florjanski má také snahu a zrovna za poslední doby je veškerá kritika svorna, že jeho pokroky jsou úctyhodné, — tím ale stává se pěvec příjemným a cenným i nám přísnějším mužům.

Florjanski — vlastním jmenem Kohmann — jest rodem ze Lvova. Byl poštovním oficiálem tamtéž, pak se dal pensionovat a přistoupil k divadlu. Po tři leta byl tenorem *operetním*; správa našeho Národního divadla, upozorněná paní Arklovou, získala ho pak pevnou smlouvou a Florjanski vystoupil v Praze po prvé v květnu roku 1887 (Jontek v Halce). Z počátku zpíval některé partie ještě polsky, teď ovšem zpívá už jen po česku. Oblíbenými úlohami jeho jsou především Othello, Eleazar a Arnold, dále pak Prorok, Wilhelm Meister, José, Assad, Dalibor, Lenský a Nadir.

IGNÁC VÍTEČEK

Česká obec sokolská právě slavila den svůj ústavní. Byla to slavnost krásná, srdečná a povznášející. Ale byla by najisto stala se ještě krásnější a mohutněji povznášející, kdyby byly s námi v jedinou Obec sloučiti se mohly také sokolské spolky moravské a slezské. Než — nebylo to dovoleno spolkům českým. Německé spolky turnérské arci smějí též s turnérskými spolky venku v Německé říši tvořiti jeden spolek, ale — my už rozumíme panu hraběti Taaffovi — ano, ano, rovnoprávnost je nemožná — —

Ovšemže v den ten dosti po Moravě a Slezsku se navzpomínáno na Prahu, jakož také Praha vzdor slavnosti vzpomínala zase Moravy a Slezska. Vyzvání, abychom to osvědčili, přinášíme dnes v čele listu podobiznu „prvního Sokola slezského“, prvního starosty Přemysla, jízdného to Sokola opavského, podobiznu Ignáce Vítečka z Kateřinek u Opavy. Statečná postava, radost se na ni podívat! A zároveň pravý vzor těch statečných rolníků hospodářů, kteří jsou hlavní silou našeho národa, kteří národu pomohli zase k úctě a kteří se bohudík daří nejen v Čechách, nýbrž také na Moravě a ve Slezsku.

Ignác Víteček není žádným diletantem ve věcech veřejných a nanejvýš vlasteneckých, on stojí už dávno mužně k věci národní. Na Opavsku byl hned v letech šedesátých jedním z nejpřednějších buditelů lidu. Působil v Pěvecko-čtenářské besedě a potom v Katolicko-politické besedě kateřinské. Roku 1869 měl přední účastenství při táboru chabičovském, na němž na 12 000 Čechův slezských po prvé přihlásilo se veřejně ku svým právům a slavně osvědčilo příslušnost svou ke koruně Svatováclavské. Co předseda Katolicko-politické besedy hájil statně právo jazyka českého oproti svévolnosti hejtmanské a nehrozil se ani na postrach vyslaných bodákův četnických. Od roku 1876 až 1879 byl starostou velké obce Kateřinek, a dobrovolně tu hodnost opustiv, odevzdal statečnému nástupci svému plnou pokladnu a v pořádek uvedené cesty. Od roku 1870 až podnes spravuje zařízenou v Kateřinkách záložnu rolnickou. Jeho jest přední zásluhou, že i za všeobecné krise záložna ta zůstala nedotknuta, pevná.

ŠIMON LOMNICKÝ Z BUDČE

Do naší galerie staročeských hlav scházel nám ještě nějaký veršovec, a *jenom* proto podáváme dnes tedy Šimona Lomnického z Budče. Ne co vzor mužné povahy, ne co příklad dobrého veršovnictví, vůbec co žádný vzor a příklad ne, jen co historickou pamětihodnost — když je výběr mezi veršovníky starších věkův tak obtížný, ba skoro nemožný!

Jak jinak ve skutečnosti, a jak jinak v obrazotvornosti naší vypadá Šimon Lomnický! On je zajisté jednou z nejproslulejších a nejromantičtějších osobností bělohorské doby. Přemnohé povídky líčí nám ho co trpitele, co jednoho z našich národních mučedníků, co básníka

korunovaného a bohatě i samým králem odměňovaného, náhle pak ale kvůli politickému přesvědčení odstrčeného, kletbou stíženého, uvrženého do bídy, ano do žebroty. Tyto dny teprve měl profesor Pacold přednášku o slavném Kamenném mostě pražském a uvedl z bohatých dějin jeho také to, že sloužil kdysi studentům a jinému lidu potřebnému co nejlepší stanice pražská, na kteréž zpěvem a prosbami vyluzovali od kolemjdoucích almužny hojné. Nuže: nejproslulejším žebrákem takovým byl Šimon Lomnický — jenže jím byl jenom ve fantasii naší: v povídce, v básni a obraze.

Ve skutečnosti byl Šimon Lomnický veršovec zcela jalový, pouhý prázdný rýmovník, a sám také se nazýval — jenže v líčené skromnosti — pouhým „rýmovníkem“. Přitom však byl ješitný, samolibý: ke všem dílům svým dával předmluvy, v nichž žaloval na ty, kteříž ho neuznávají, a v čelo těch děl kladl vlastní podobiznu svoji, vavřínem věnčenou. Co psal, psal jenom na výdělek a sprovázel lichotnými dedikacemi těm, od nichž chtěl vyhládati nějaký peníz. Psal také dle času a potřeby, třeba každý den jinak: dnes pro katolíky, zítra pro evangelíky, jednou na počtu krále Fridricha Falckého, pak hned zase hanlivou píseň na ty, kteří byli 21. června 1621 na Staroměstském náměstí popraveni, atd. Jeho heslo bylo: „Upřímně mysl, mluv a čiň — co ústa mluví, srdce miň“, ale proti heslu tomu hřešil téměř v každickém svém spise. Slovem: muž bez povahy.

Šimon Žebrák — tak původně se jmenoval — narodil se roku 1552 v Lomnici nad Lužnicí v Budějovicku. Jako hoch byl pro „líbeznost svého hlasu“ zaměstnáván na kůru v chrámě jindřichohradeckém, jako muž stal se v Kardašově Řečici správcem školním, a v té době začal již psát a tisknout své verše. Roku 1581 odebral se do Prahy, ale roku 1585 nalazáme ho již zase na venkově, a sice na Třeboňsku jako držitele dvorce. Dne 21. března 1594 dán mu králem Rudolfem II. erb a titul „z Budče“. Roku 1618 vyhořel mu dvorec a Lomnický přestěhoval

se zase do Prahy; po roce 1622 není už více žádná zpráva o něm.

Lomnický napsal a vydal více než dvacet spisů, z nichž nejlepší je Krátké naučení mladému hospodáři, kteréž během let a věků vyšlo v pateru vydání.

DR ZIKMUND WINTER

Zikmund Winter náleží dnes mezi nejčtenější spisovatele české. Winter má řídký, ano zcela neobyčejný talent pozorovatelský, týž talent, jemuž obdivujeme se někdy na novelistovi, na žánristovi, na cestovateli atd. Tito ovšem pozorují život nynější, kolem nich teprve povstávající a se proudící, a sestavují z pozorovaných drobtů pak obrázky plné pravdy, dojmající jako ten život sám; Winter pak pozoruje rovněž bystře, sbírá a sestavuje stejně obratně životní drobtů v působivé obrazy, ale on pozoruje jenom život dávno minulý, pokud ovšem proudění jeho zůstavilo stopy v památkách písemných, a tu lze říci, že obrázky Wintrový *taktéž* dýší tím plným životem, zrovna jako by nakreslen tu byl nyníšek ve svém jasu.

Winter studuje archivy a vypisuje a sestavuje, co v nich zachováno o společenských poměrech a zvycích našich předků. Jmenovitě 16. století věnuje pozornost hlavní. Dvě pak vlastnosti to jsou, kteréž ho vedou při namahavé práci k bezpečné spisovatelské výši. Předně takt, že nepřikládá každé a každé jím nalezené věci ihned důležitost a nevidí nutnost, aby ji zvětčil tiskem. A pak jemný smysl pro věc charakteristickou, a tedy také širšímu obecnstvu přístupnou a zábavnou.

Sestavovati kulturní dějepis výzkumem archivárním je práci nadmíru obtížnou a z počátku také velice nevděčnou; zkoumatel nejprv zaznamenává nejružnější

drobty a třísky jakoby pro vlastní jen potřebu, pak podává z nich čtenářstvu obrázek dávného života jenom malý, jednostranný, jakoby jediný paprsek světla z minulosti k nám přešlehujícího, konečně ale vyrůstá mu z takových obrázků malých obraz jeden velký, všestranný, plastický a ozářený zrovna denním světlem dějinné pravdy. Winter má talent a je také po našem náhledu na jediné dobré cestě, aby nám podal dokonalé dílo o vzdělanosti, o společenských a duševních snahách našich předkův. Jeho sloh je prost vši frázovitosti, je každému srozumitelný, lehký, kde potřebí rozmarný, a sloh takový razí sobě cestu do kruhů nejširších a razí zároveň do všech vrstev cestu pro porozumění těm kulturním kresbám a pracím.

Jednotlivých, po časopisech roztroušených článků Wintrových je snad již do sta a mnohé z nich mají cenu kabinetní. Avšak již také větších děl samostatných podal nám Winter několik, zejména Malé historie ze života staročeského, Obrázky z Rakovnicka (I—II) a V měšťanské světnici.

Winter narodil se dne 27. prosince 1846 v Praze. Studoval na Akademickém gymnasiu staroměstském, odbyl sobě nato studia filosofická a zkoušky učitelské, suploval v Pardubicích, byl pak v Rakovníku po deset let činný na škole reální a je nyní profesorem v Praze na témže gymnasiu Akademickém, na kterém tedy druhdy byl trávil své mládí.

FERDINAND HULEK

V Paříži zemřel náš „starý kamarád“! Osobní kamarád nás všech, kteří jsme za posledních desítiletí do Paříže zavítali, o život tamějších Čechů se zajímali nebo třeba tam i přítele a rádce potřebovali.

Ferdinand Hulek byl, zvláště v letech šedesátých

a sedmdesátých — nejvíce ale snad za časů pařížských světových výstav —, jednou z nejpoblárnějších osob po českém národě. Snad každý, kdo o cizinu se zajímal a s cestujícími sobě někdy promluvil, kdo noviny četl nebo alespoň o čteném s někým rozmlouval, věděl, že v Paříži žije Čech, krejčí Hulek, který je zamilovaným krejčím Napoleonovým, který má v elegantní Rue Rivoli krám a na něm zlatým písmem nápis „Zde se mluví česky“ — atd. Ovšem, nějakým v Londýně žijícím německým krejčím Scholzem nebyl, mužem zcela neobyčejně zbohatnuvším, který pak velkého jmění svého velkodušně užil na prospěch své vlasti a svého rodiště; ale dle prostředků svých byl také Hulek velice obětavý, a kdyby mu štěstí bylo více přálo — krach bursovní také jeho po dvakrát dostihnul těžce —, zajisté bychom byli o jeho obětavosti slyšeli zvěsti závažnější a památnější. V pařížské Besedě české byl on podporovatelem vždy ochotným a rovněž byl vždy ochotným hostitelem a průvodcem Čechů, do Paříže nově přibylých. Kulatá, příjemná jeho tvář zářila štěstím, když mohl se ujmouti některého z krajanů svých, a jeho znalost vírného života pařížského byla vzácná, ba obdivuhodná, a tedy každému velice užitečná.

Hulek narodil se roku 1817 v Červeném Kostelci u Náchoda. Na sklonku let čtyřicátých přibyl do Paříže a brzy dařilo se mu tam výborně. Jak již podotknuto, pracoval i pro Napoleona III. a bylo známo, že zvláště šatu salonního užíval Napoleon nejraději zhotoveného mistrovskou rukou Hulkovou. Po různých pozdějších, taktéž již naznačených nehodách a po delších nemocech zemřel nyní Hulek dne 1. dubna v 72. roce věku svého a pohřben jest na hřbitově de Bagneux Parisiens.

V Praze byl Hulek za doby pařížského svého sídla, pokud víme, jenom jedinkrát návštěvou, a sice r. 1865, kdy se tu stal předmětem všeobecné pozornosti a pocty.

Stačí vysloviti jméno Parnell, aby sobě čtenář sám řekl všechno ostatní. Snad od let 1849 a 1850 nebylo ve světě politického procesu, který by byl čtenářstvo všech národův a všeho politického přesvědčení tak zajímal jako proces Parnellův, provedený proti Timesům. Jak známo, jednalo se o to, že Times na základě prý Parnellových vlastních listů vyřkly nařknutí, že tento byl ve spojení s dublínskými vrahy. Průchod procesu však ukázal, že listy byly jakýmsi Pigottem padělány a Times že lhaly.

Kdokoli by byl o Parnellovi nevěděl dříve ničeho a zvěděl teprve z tohoto procesu, byl by zajisté řekl: Musí to býti vzácná zvěř, že proti ní užívá se takovýchto nástrah a pastí! Vskutku také Parnell neměl toho potřebí, aby teprve sensační rozepře roznesla jméno jeho širým světem: jméno Parnell již po řadu let všude vyslovuje se s úctou, kde ctí mužné zastance snah národních a svobodomyšlných. V jediném muži tom jako by se byl zosobnil celý irský národ, se všemi touhami svými po národním samobytí a politické neodvislosti své. Parnell je bojovník neústupný, houževnatý, pravý žák žulového O'Connella; jeho jméno, jako bylo druhy jméno tohoto, je celý program. Téměř bez nadějí podstoupili Irčané boj, a postupují dnes už vítězně a rychlým krokem kupředu. Milují Parnella — zato ho arci nenávidí anglická vláda a strana anglických konservativců. Než — *pravý poslanec lidu* nedbá ani přízně vlády, ani přízně konservativců a kráčí kupředu jen dle vůle a na prospěch svého lidu.

Charles Stewart Parnell jest od roku 1875 členem anglické dolní sněmovny. Narodil se roku 1846 v Arondale v irském hrabství Wicklowu. Roku 1879 dal podnět ku zřízení irské zemské národní ligy a stal se jejím předsedou. Od té doby stojí v čele irského hnutí a za pomoci anglických liberálů, hlavně Gladstona, přivedl národ svůj na dráhu, na níž mu nyní už kyne vítězství jisté.

„Otec buditelem, syn budovatelem.“ Krásné toto slovo lze tady plnou váhou položit při vzpomínce na právě zesnulého Dra Vladislava Šíra. Otec Šír, známý vlastenec jičínský, byl v letech probuzení se našeho jednou z nejpopulárnějších a nejctěnějších osobností v českých kruzích, a kdekoli zavadíme o paměti a pozůstalé dopisy starých vlastenců českých, se jmenem Šírovým potkááme se tam zajisté na mnohé stránce. A jeho syn Vladislav Šír byl rovněž znám v nejširších kruzích našich, kruzích ovšem nynějších, a sice jak svým českým smýšlením, tak svou neúnavnou vědeckou prací, tichou, nenápadnou, výdatnou.

Dr Vladislav Šír byl povaha pomilováníhodná: vždy upřímný a ochotný, vždy vlídný a snášlivý, vždy trpělivý a klidný. Měl ale věru trpělivosti a klidu také zapotřebí — osud ho stíhal pohromou sterou. Sám byl často a dlouho churav, smrt mu porvala rodinný jeho život a skosila dvě nadějně dítky, nikde mu nekvetlo ani štěstí hmotné, stálejšího a výnosnějšího místa se ve svém životě nedomohl, od sbírek vědeckých, pracně a draze sebraných, musil se sám odloučiti, velkých prací spisovatelských, na nichž lpěla duše jeho a jež budou vskutku obohacením naší vědecké literatury, tiskově dohotovených už se nedočkal, atd.

Narodil se 24. března 1830 v Jičíně, kdež otec jeho byl gymnasiálním profesorem. Studoval v Jičíně a v Praze a byl roku 1856 povýšen na doktora lékařství. Nato praktikoval v Jičíně a v lázních Sedmihorských a roku 1866, za událostí válečných, věnoval se obsluze nemocných a raněných vojáků s takou horlivostí, že až sám těžce onemocněl. Za pobytu svého v Jičíně, kdež působil do roku 1875, byl Šír duší tamějšího spolkového života, obnovil tam tělocvičnou jednotu Sokol, založil spolek divadelních ochotníků, městskou spořitelnu atd. Roku

1875 přesídlil do Prahy, kdež zvolen také do sboru obecních starších a do městské rady.

Dr Šír byl spisovatel zcela neobyčejně pilný, a sice byl spisovatelem jak beletristickým, tak vědeckým. Jeho práce beletristické, jakkoli dobré, uhlazené a dosti četné (uveřejňoval je v mnohých kalendářích, ve Slavii, v Zábavných listech atd.), zůstávají ovšem v druhé řadě naproti ještě četnějším a závažnějším jeho pracím vědeckým. Není naším zvykem uváděti zde tituly veškerých děl spisovatelských a j. — jsmeť místem obmezeni —, a proto podotýkáme zcela všeobecně, že vědecké práce Širovy byly lékařské, zdravotně, ornithologické, botanické, entomologické, hospodářské a j. j. První jeho samostatně vydanou prací byla Domácí lékárna, poslední byl Herbář.

Vydání největšího svého díla, na němž na základě několika tisíc zpráv, z celých Čech mu zaslanych, jakož i na základě vlastních zkušeností a vědomostí po více než sedm let pracoval, již se nedočkal. Je to dílo České ptactvo. Avšak dočkal se alespoň jistoty, že kniha jeho vyjde. Ministerstvo poskytlo konečně podpory a karlínská firma Knappova uvázala se v náklad. Bude to krásný a důstojný pomník činnosti Širovy. Mimo České ptactvo zůstalo alespoň ještě deset větších hotových spisů, které u různých nakladatelů čekají svého osudu.

DR KAREL HOUŠKA

„Byl starosta náš pro svou milou a rozšafnou povahu všeobecně ctěn a vážen. Vynikal vzácnou nestranností, přímostí a ušlechtilostí ducha i srdce.“

To jsou krásná slova, pronesou-li se o muži, který byl starostou města jen kratičký čas, jen sedm měsíců, a k tomu města velkého, důležitého, ve kterémž ke všemu také ještě boje národní kvetou bujněji než kdekoli jinde.

Mluvíme o Dru Karlu Houškovi, zesnulém právě starostovi města Plzně. Dne 21. srpna m. r., po smrti Františka Pecháčka, zvolen on starostou; dne 22. dubna t. r. náhle skončil. Pecháček byl, jak známo, dlouhá léta starostou plzeňským, a to beze všeho odporu na rozhodný zdar královského toho města; od Houšky sobě slibovali Plzeňští další rozkvět důležitého svého sídla, bohužel však naděje jejich tedy zklamány, a s Plzní lituje náhlé Houškovy smrti také veškerá ostatní česká země, neboť nám všem záleží na Plzni.

Plzeň je právě po Praze nejdůležitějším městem naším — a ukázalo se to zase při loňském sjezdu zástupců samosprávných sborů v Praze, kde vystoupil Dr Houška a jmenem starostů všech českých měst navrhl známou resoluci, jejíž přijetím památný sjezd byl ukončen.

Dr Karel Václav Houška narodil se 29. května 1833 v Plzni jako syn tamějšího živnostníka, který postaral se o nejpečlivější vychování dítek svých. Mladší bratr zesnulého Alois Houška je generálmajorem ve Lvově. Po odbytých právnických studiích a praxi v Praze usadil se Dr Houška v Plzni, kdež záhy stal se hledaným advokátem. V době „národohospodářského rozkvětu“ připraven byl o své značné jmění. V zastupitelstvu města Plzně zasedal již v prvních letech šedesátých, r. 1863 zvolen byl obecním radním a po smrti Františka Pecháčka tedy starostou královského města Plzně.

VILÍK HEŠ

Divadelní hry, odbývané ve dny svatojanské, mají svoji velice vážnou stránku. Nejsou určeny pro pouhou jen zábavu našich venkovanů, mají jim všestranně imponovati, mají jim dokázati, že ty velké oběti, které národ přinesl divadlu, nebyly marny a že české umění drama-

tické skutečně vzkvétá. Divadelní správa se stanoviska toho hledí k repertoáru co nejpríhodnějšimu. A výkonné síly mají chvějný ten, ale příjemný pocit, že se tu opravději než jindy jedná o uměleckou jejich slávu v národě. Po desítiletích ještě budou se pronášeti po Čechách jména herců a zpěváků a mnohý bodrý Čech, který ve dny svatojanské divadlo pražské navštívil, bude vyprávěti, jak „krásně hrála paní A“, jak „měl pěkný hlas a překrásně zpíval pan B“ atd.

Šťasten ten, kdož — od přírody nadán sympatickým hlasem a živou hereckou silou — přimyká k sobě ihned divákovu pozornost a vštípí se v jeho paměť. Ku šťastným těm smí se počítati také náš Vilém Heš. Hlas pěkného jádra, zvučný a schopný vřelého výrazu, živá vloha pro dramatický výraz, k tomu péče a svědomitost — tyť jsou Hešovy přívlastky pěkné. Heš náleží dnes také k nejoblíbenějším členům české opery.

Vilém Heš narodil se 3. července 1860 v Labské Týnici. Hned co hoch, zpívaje jako altista v tamějším kostele, vzdělal se vedením výborného hudebníka Tilingera na dobrého čtenáře z listu. Pak absolvoval reální školy v Kolíně a obchodní kursy v Praze, byl po nějaký čas kontoáristou továrním, vzdělával se přitom také u Lukese a byl už v devatenáctém roce svém angažován k Pištěkově společnosti. Vystoupil po prvé v brněnském zatímním divadle českém jako Mefisto v Gounodově Faustu a projel pak s touže společností všechna čelnější města v Čechách i na Moravě. Po dvou letech angažoval Heše ředitel Maýr pro Prahu a zde se stalo první vystoupení Hešovo roku 1882 v opeře Martě (Plumket). Od té doby vzrostl repertoár Hešův do rozměrů úctyhodných. Uvádíme zde alespoň hlavní opery, v nichž má Heš velké úlohy a v úlohách těch také se rozhodně líbí. Jsou to Kouzelná flétna (Papageno), Starý ženich od Bendla, Šelma sedlák, Král a uhliř a Jakobín (Purkrabí) od Dvořáka, Prodaná nevěsta (Kecal), Hoffmannovy povídky (Démon), Faust (Mefisto) atd.

Zpráva o úmrtí Antonína H. Sokola stihla z Brna do Prahy zcela neočekávaně a lze říci, že dotkla se kruhů žurnalistických a spisovatelských, ano i mnohých kruhů našich společenských velmi citlivě. Sokol náležel k osobnostem rozhodně sympatickým. Ačkoli politický straník a v žurnalistice činný za nejzuřivějších českých polemik, byl Sokol přec každému milý. Kdo naslouchal kdy jeho přímému, často třeba drsnému slovu, kdo podíval se do jeho jasného modrého oka, cítil s plnou jistotou, že zde nezní k němu žádná lež, žádný úskok, Sokol že mluví, jak myslí, a bez ohledu, líbí-li či nelíbí-li se někomu jeho řeč. Sokol byl dobrý pozorovatel a ostrý satirik, jeho řeč byla třeba žíhavá, ale přece vždy příjemná, neboť vyznívala z ní mužnost.

My pražští spisovatelé máme pak ještě jednu zvláštní příčinu, pro kterou musíme litovati předčasné jeho smrti. Neradi jsme ho ztráceli svého času z Prahy, ale rádi jsme ho zase viděli v Brně, u předního moravského listu, Moravské orlice. Sokol žil a působil zde dosti dlouho mezi námi, od něho jsme očekávali, že zmírní, ne-li zcela odklidí neblahý antagonismus literární, který — zajisté ne vinou naší — vzniknul mezi Moravou a Čechy.

Praha a čilý pražský život literární působily na Sokola blahodárně. Zde stal se z něho novelista a románopisec většího slohu, ba zde stal se i dobrým, ani obtížnějším tematům se nevyhýbajícím básníkem dramatickým. Ovšem zcela k té výši, ku které jeho talent poukazoval, ještě se nevznesl; ale povídkové práce jeho poutají svojí reálností, svojí pevnou kresbou a lokálně moravskou přibarveností, a jeho práce dramatické dovedly bavit a vyrovnávají se působivostí svou dobře těm pracím, které přivádějí se k nám z Německa. Uvádíme povídky Tvrdé palice, Z doby komety, Páter Serafín, Starší sestra, Schovanka; dále pak hry Farizejci, Starý vlastenec,

Posestrima, Kleopatřin prsten, Jelínek a Gellineck atd.

Sokol narodil se roku 1847 v Neslovicích na Moravě. Záhy se zkoušel v různých pracích literárních a již roku 1867 byl hlavním spolupracovníkem brněnských Veselých listů. S časopisem tím přestěhoval se roku 1868 do Prahy a zde stal se feuilletonistou Národního pokroku. Během let redigoval v Praze Vlastenecký kalendář a románové listy Slavia, přispíval do Světozoru, do Krakonoše, do Laciné knihovny atd. A po založení naší knihtiskárny roku 1872, již z počátku vydavatel těchto listů musil všechn svůj čas věnovat, redigoval Sokol za něj asi rok též Humoristické listy.

JAN ŠUBÍČ

Krátký, ale vpravdě umělecký byl život Jana Šubiće, o jehož náhlém úmrtí ku konci dubna t. r. časopisy přinesly zprávu. Stopy umělecké činnosti jeho jsou roztroušeny po sedmi neb osmi různých zemích mimo Krajinu, zemi jeho rodnou, a také u nás v Čechách je těch stop dosti hojně a jsou dosti významny, takže památka Šubićova bude nám trvalá. Na různých místech Šubić dlel a pracoval; u nás, kde strávil několik let, bylo mu dle vlastního přiznání jeho nejvolněji. V Praze měl mezi umělci výtvarnými věnec přátel, k nimž lnul celou upřímnou duší svou a kteří milovali ho s upřímností stejnou. Z obecnstva pražského ovšem snad ho neznali osobně příliš mnozí. Leda ti, kteří v době, kdy Šubić pomáhal při obnovování maleb v divadle našem Národním, chodívali v odpoledních hodinách Ferdinandovou třídou k Nábřeží a všimli sobě toho mladého muže u okna kavárny Slavie, který den co den tu zasedal a snivě i zaníceně pohlížel ku krásné divadelní budově. Šubić vskutku pozíral na to monumentální dílo české se zanícením až zbožným.

Práce Šubičovy, jak už řečeno, jsou roztroušeny v různých krajích. Byl zvláště výtečný při provádění maleb freskových. U nás pracoval při obnovování nástěnných maleb Ženíškových v divadle a při provádění sgraffit na průčelí Staroměstské vodárny. V Lublani prováděl malby kostelní, pak také malby ve vestibulu nového musea. V Kaiserslauternu pracoval na výzdobě tamní budovy musejní. V Bakarů (Přimoří chorvatské) provedl v kostele různé malby freskové atd.

Janez Šubič narodil se roku 1851 v Poljané krajinské. Jeho otec byl taktéž výtvarný umělec, známý jako řezbář i malíř. Odbyv gymnasium v Lublani, učil se Janez nejprve u historického malíře Jana Wolfa, později studoval s vyznamenáním po tři roky na benátské Accademia delle Arti a odtud odebral se pro zdokonalení své do Říma. Usadiv se pak v Lublani, provedl tam více maleb kostelních, načež přestěhoval se do Vídně, kde pracoval v dílně slovuťného Makarta. Z Vídně přibyl do Prahy.

Roku 1884 jmenován profesorem na státním průmyslovém museu v Kaiserslauternu (v bavorské Falci). Tam působil jako učitel tak zdárně, že byl za to dvakráte vyznamenán čestnou odměnou.

Smrt jeho, nastalá 25. dubna, byla téměř náhlá. Stonal jen několik dní. A zůstávají zde po něm ještě tři bratři jeho, vesměs výtvarní umělci.

MED. DR ANNA BAYEROVA

Zvláštní a rozhodně pěkný ruch zavládl nyní mezi vlastenkami našimi v Čechách i na Moravě. Na třicet jednot a korporací dámských spojilo se ku podnětu Ženského výrobního spolku českého v Praze, aby slečně Anně Bayerově, doktorce medicíny a první praktické lékařce

naší, působící nyní v Bernu, podaly adresu, v níž, vyslovující jí upřímný a přátelský obdiv svůj, žádají, aby učinila vše možné, by mohla jako lékařka působiti doma, ve vlasti své, a slibují, že všemožně samy také se přičiní, by překážky zákonem dosud kladené byly odstraněny.

Jesti to krásný krok, svědčící o úctě k nedbané a posud podceňované ženské práci duševní, o živé a rozumné snaze emancipační a o soucitu jak čistě lidském, tak ryze vlasteneckém. — Také sobě doktorka slečna Bayerova vskutku plně zasloužila lásky a pozornosti té. Vždyť netřeba ani rozmlouvati teprv o tom, jaké sumy sebezapření, jaké vzácné energie, jakých přímo nesčetných obětí hmotných i duševních, jaké síly ducha a srdce vůbec je dnes ještě zapotřebí, aby dcerka česká věnovala se studiím vyšším, až k dosažení hodnosti doktorské, a to bez vyhlídky na jakoukoli budoucnost zajištěnou, ba s vyhlídkou, že i po práci největší zákon náš dosavadní zmaří veškeré ovoce práce té, ano zmaří i každou další podmínku životní. Dosud teprve dvě Češky dosáhly stupně doktorského: slečna Bohuslava Keckova a slečna Anna Bayerova. Prvější, chtějíc působiti a žiti v domovině, musila vzdáti se nejkrásnějšího ideálu svého, býti totiž *ženskou lékařkou*, a musila se obrátit k zaměstnání jenom podřízenějšímu. Druhá, chtějíc setrvati na dráze jednou nastoupené, musila usídliti se mimo vlast a působí nyní v cizině, ve švýcarském Bernu. Přejeme krokům českých dam veškerého zdaru, aby slečna Bayerova vrácena byla vlasti a došla tím odměny za snahu, k níž, jak naše Eliška Krásnohorská kdesi se pronesla, je „potřeba již více odvahy, k níž potřeba *povahy* zmužilé“.

Anna Bayerova narodila se na Mělnicku. Již záhy vzniklo v mladinké dívce horoucí přání, aby mohla prospěti trpícím spolusestrám svým, a veškeré její myšlení tíhlo k tomu, studovati medicinu. Myšlence své obětovala celé své skrovné jmění a dostudovala se skvělým úspěchem v Curychu, načež v Bernu dosáhla posledních stupňů akademických.

Také v cizině žije a cítí s národem svým. Je obratnou, ano vynikající spisovatelkou českou. Hlavně v Ženských listech podala velkou řadu prací cenných, důkladných a obsažných, z nichž uvádíme zejména Z Curychu, Procházky Curychem, První lékařka v Curychu, Výlet do Bernských Alp, Dobročinné ústavy v Bernu, pak články zdravotnické Něco z memoárů nemluvněte, O zdraví a významu jeho, Dívčí zdravotní věda a Otevřený list k paním a dívkám, kterýž byl prvním, a to vážným a bohudík vydatným vyzváním k *zakládání prázdninových kolonií* pro mládež českou. Psala také do Časopisu lékařů českých, do Šimáčkova Posla z Prahy atd.

Ještě jednou: Mnoho štěstí české lékařce i českým dámám!

VINCENC VÁVRA HAŠTALSKÝ

Letnice nám uplynuly. A jako vždycky jindy v dobu tu, nesení proudem času dál a dál, vzpomínali jsme také letos zpět na památné letnice roku 1848 — právě tak jako špička plamínku, neseného kupředu, toužně se ohýbá nazpět.

Byl to přece jen kouzelný, divotvorný rok! Vzpomínáme s obdivem na něj zpět, právě tak jako s podivem hleděli na něj ti, kdož byli překvapeni jeho vznětem, jeho září, jeho zázraky. A snad nejpodivnější bylo jim, že je u nás tolik lidí, které rok ten nepřekvapoval pranic, kteří byli připraveni na všechny ty nenavyklé zvláštnosti jeho, ba kteří tyto patrně byli připravovali také vydatně sami. Pojednou tu byl kruh nadšených mladých i starších mužů, kteří dovedli být politickými rádci, učiteli, ba i vůdci.

Mezi těmi byl také Vincenc Vávra Haštalský. A působil pak co politický rádce a učitel svého lidu po celých třicet let se stejnou silou a chutí dále, až do své smrti. Snad se v naší době, plné politických trampot a zklamání, podobných mužů zdánlivě zapomíná; avšak to je

vskutku jen zdánlivé: kdokoliv rozpomene se na minulost zpátky, musí sobě vzpomenouti mužů těch, mezi nimiž také Vincence Vávry.

Vávra byl v pravém slova smyslu mužem národní práce. Životním programem jeho byla duševní osvěta, politická svoboda českého lidu. Čeho doba kdy od něho žádala, to dobře cítil; čemu okolnosti dovoľovaly a seč síla jeho byla, to učinil. Čeho tedy žádala na mladém vlastenci doba před rokem 1848? Aby byl činným v různých českých spolcích, aby byl činným co beletrista a opatroval lidu potravu duševní, aby se připravoval zaujmouti ve společnosti povolání nějaké vyšší, při kterém by mohl prospívati národu. A Vávra připravoval se úsilovně k universitní profesuře o slovanském právé, byl činným agitátorem ve kroužku vlasteneckých spolků, byl jedním z nejčinnějších členů tajného spolku politického, demokratického Repealu, a byl s Nebeským, Kalinou, Čejkou a Hofem pilným spolupracovníkem Včely, Květů atd. A čeho žádal nato rok 1848? Žurnalistické obratnosti, osobní odvahy, pak i osobního utrpení. A Vávra byl tedy hlavním spolupracovníkem Večerního listu, byl redaktorem Novin Lípy slovanské, byl spolupracovníkem Slovana Havlíčkova, byl členem spolku Svornost, sekretářem spolku Slovanská lípa, byl pak zatčen, dva a půl roku na Hradčanech vězněn, poté na Munkáč odvezen atd., a po udělení amnestie postaven v Praze pod policejní dohlídku tak přísnou, že nesměl praničeho psát, nikde společenského života se zúčastnit, ba že i bezplatné místo v advokátní kanceláři musil považovati za obzvláštní k němu milost. A když nadešel konečně rok úlevy, rok 1860, tu byl Vávra zase ihned na svém místě; pomáhal se Sladkovským, Nerudou, Chocholouškem a j. založit Čas, pak založil Hlas, načež Hlas spojil se s Národními listy — atd. atd.

Vávra byl muž povahy velice zajímavé. Byl postavy nevelké a zavalité, otevřené tváře, klidného modrého oka; avšak oko to bylo vznětlivé a zajiskřilo při všem,

kde jednalo se buď o krásu a umění, nebo o svobodu politickou. Byl to výborný žurnalista, vždy pohotový se zdravým úsudkem svým a znající se v linguistice jak pracovník málokterý. A byl to obratný stylista, jenž staral se o převody velkých a dobrých děl na jazyk český, od něhož máme přeloženy romány Viktora Huga, Meissnera, Hellmutha a j. A byl to až náruživý ctitel dramatické uměny, jehož překlady dávaly se hojně na českém divadle, jmenovitě Schillerův Fiesko, Mosenthalův Svatojanský dvůr atd.

Vávra byl synek pražský, z rodiny vlastenecké. Narodil se v Praze 4. října 1824. Zemřel roku 1878.

JANKO JURKOVÍČ

Jsme dlužni ještě upomínku kolegu humoristovi, bratru Jihoslovanu, Horvatu Janku Jurkovičovi.

Když byl dne 20. března t. r. v Záhřebě zemřel a horvatské časopisy rozepisovaly se o životě jeho, tu ozval se ve hlasech jejich jakýsi rozpor. Jedním směrem šel hlas, „da je Hrvatska izgubila u njem prvoga humoristu“ (že jest Horvatsko ztratilo v něm prvního svého humoristu), a druhým směrem vyzníval hlas třebaš téhož časopisu, že učitelstvo horvatské nikdy nemůže zapomenouti na něho, na přítele svého, na tvůrce moderní školy atd. Nu — ten rozpor dokazuje jenom bohatost Jurkovičova ducha a činnosti jeho; na všecken způsob lze viděti z něho, že Jurkovič pro národ svůj učinil velmi mnoho. My zajisté nepodceňujeme činnost školy, my jsme rádi, že Jurkovič svým „zákonem školským“, svými učebnicemi, svou úřední činností tolik pro národ učinil; ale nás v přední řadě zajímá znamenitý Jurkovič humorista, jakož jsme hned prvním slovem svým dnešním zřejmě označili.

A Jurković má jako humorista význam nejen pro literaturu horvatskou, nýbrž pro slovanskou vůbec. Jeho přirozený takt mu řekl, že samostatný, národní duch literatury dá se odvodit a vyvinout jen právě zase z vlastního ducha národu; Jurković studoval prostonárodní humor svého lidu a zušlechtil jej až na výši humoristiky moderní. Že sobě byl vědom pomůcek i cílů svých, lze jasně viděti z celé řady statí, které byl sepsal právě o humoru národním. Nebudeme zde uváděti ani tituly statí těch, ba ani tituly hlavních Jurkovićových humoristických prací, ale podotýkáme, že pracemi svými prospíval též literatuře české. Spadáť počátek literární činnosti jeho do let padesátých, tedy do let obrození české literatury, a v té době pilně překládalo se do listů českých, co Jurković uveřejňoval v časopisech horvatských. Také co spisovatel dramatický byl Jurković šťastně činný; některé hry jeho měly na jevišti domácím rozhodný výsledek, a jedna z nich — Kouzelný zápisník — převedena také k nám.

Jurković narozen 21. října 1827 v Požeze ve Slavonii, kdež vystudoval gymnasium, načež roku 1842 odebral se do Záhřeba poslouchat filosofii a theologii. Tu zastala jej „illyrská“ idea, Jurković celým srdcem přilnul k národnímu ruchu i k literatuře a jako theolog a předseda Sboru duchovní mládeže počal svou literární činnost. Když na dešel rok 1848, vystoupil ze semináře, oddal se právům a vstoupil do Gajových Národních novin. Roku 1851 stal se politickým úředníkem ve Vukovaru a po nastalé reakci posvětil se stavu učitelskému. Do roku 1854 byl suplentem na záhřebském gymnasiu, roku 1855 jmenován profesorem filologie na gymnasiu v Osěku a roku 1860 v Záhřebě. Roku 1862 stal se koncipistou v horvatské dvorní kanceláři ve Vídni, odkudž se roku 1865 vrátil do vlasti jako školní inspektor. Při zřízení Jihoslovanské akademie věd jmenován jejím řádným členem a roku 1874 radou královské zemské vlády v Záhřebě, jímž zůstal do své smrti.

JOSEF KOUNICKÝ

Nové Museum české již tedy se dovršuje. Brzy tam budou přestěhovány veškeré sbírky a Museum v tak mnohém ohledu stane se střediskem duševního života českého, na všecken způsob střediskem vědeckých našich snah, snad i literatury, umění atd. Očekáváme, že hned na počátku vzbudí Museum vzruch v tom životě českém, že obecenstvo v nejširších kruzích bude sobě hleděti toho Musea svého, jež má býti předně obrazem veškeré naší vlasti, jak po stránce hmotné, tak po stránce duševní. Pro národy kulturní stalo se zjevem význačným, že musea, zoologické zahrady a t. p. ústavy vzbuzují obětovnost, že každý hledí k nim přispěti tím, co kolem sebe či kdekoli ve světě najde zajímavého, zvláštního, cenného, poučného. A že podobně bude se díti také u nás, lze očekávati s jistotou naprostou. Jeden skvělý příklad už je dán a časopisy rozepsaly se o něm se zaslouženou pochvalou. A že jest u nás obětovnost *vůbec* velká, že smysl pro to, co máme ve vlasti zajímavého, je velice živý, a že také Čechové po světě rozptýlení myslí často na domovinu dary a vzpomínkami svými, je rovněž dostatečně známo.

Jedním z nejskvělejších příkladů obětovnosti, ano pravým vzorem obětovnosti je Josef Kounický. Muž to — máme-li ohled na vychování školské — jenom prostý, ale širý svět, cizina byly mu školou vysokou, on poznal, jakou cenu pro vzdělání lidu objevily museální sbírky jinde, on se přičinil, získal sobě jmění a navrátil se domů užil a užívá posud svých peněz k tomu, aby krajanům pomáhal na téže cestě plodné, na které kráčí cizina. Město Čáslav jmenovalo jej za to čestným měšťanem svým. A totéž národně uvědomělé, pokročilé město rozhodlo, že tamější Kounickým založené a bohatě obdařené museum má trvale se nazývati Kounického museum, majetek královského města Čáslavi, že nad vchodem

do místností musejních má býti dána kovová tabulka s vypouklým a pozlaceným písmem téhož textu atd. Sbírký Kounického jsou v nové, krásné musejní budově čáslavské umístěny asi ve třiceti velkých, prakticky zařízených skříních a obsahují předměty přírodní, průmyslové i národopisné. Cena jejich je veliká.

Josef Kounický narodil se roku 1819 v Černinách. Učil se řemeslu truhlářskému v Žehušicích u Čáslavi a odebral se pak do Vídně, kdež stal se obratným mechanikem. Odhodlaná mysl jeho vedla ho odtud do Anglie, kdež zanedlouho stal se dílovedoucím v jedné z největších továren londýnských. O průmyslové výstavě roku 1865 byl v Londýně jako výtečný stavitel pian vyznamenán čestným diplomem. A roku 1876 dobyt sobě na průmyslové výstavě v Praze zemské medalie.

Museum čáslavské není jediným snad svědkem uvědomělé obětovnosti Kounického. Obohacujeť Kounický nákladnými příspěvky také mnohé školy a byl za to už dvakráte pochvalně vyznamenán.

JAN MAREK

Je již čas, aby vědátoři naši trochu upřímněji, trochu vydatněji sobě všímali také *dějiny* české vědy, — vždyť i to je práce čistě vědecká, plodná, ba často velice úrodná. Scházejíť nám dosud dějiny vzdělanosti české; až je budeme míti, česká hlava povznese se pýchou o něco výše, a to právem. Po pět století působí už vysoké školy pražské, soustřeďují českých myslitelů bez počtu kolem sebe, a také mimo universitu měl národ velikých myslitelů věru hojně; filosofů, matematiků, přírodovědců i jiných ještě mužů, na něž můžeme s pýchou pohlížeti co na pionéry moderní vědy. Ale zdá se, že máme do kulturního toho dějepisu ještě dosti daleko; ani příprav-

ných prací monografických posud téměř nikde nevidíme.

Před nějakou dobou dostal se nám do rukou spis německého profesora universitního, pojednávající o těch, kteří razili moderní fysice dráhu, a tu jsme našli také uvedeného a vyobrazeného Čecha Jana Marka (o němž ostatně také Pelcl velice pochvalnou zmínku činí) a v připojeném textu podotknuto, že Marek posud neoceněn dle plné zásluhy své, že on prvý vykládal zákony nárazu koulí, přenášení totiž pohybů pružných těles na tělesa v pohybu nejsoucí, že razil dráhu moderní mechanice, byl velmi blízek Newtonovu výzkumu o složení světla, že to byl jakýsi český Galilei atd. Vzali jsme do rukou Slovník naučný a tu jsme zase našli, že Marek byl výtečný *filosof*, jenž opět a dalece není oceněn dle zásluhy své, že k nedoceněnosti té poukázal také už jistý Němec v letech padesátých, nazýváje ho předchůdcem Leibnizovým, atd. Zdá se dle toho, že o ceně dotčeného Marka ví se u nás posud vlastně tedy prožlukle málo, ba lze téměř říci, že se neví pranic. Vždyť prý byl také výtečný lékař, matematik, a snad ještě i více!

Joannes Marcus Marci, philosophiae et medicinae doctor a profesor v Praze, narodil se 13. června 1595 v Lanškrouně. Měl se státi jezovitou, pro oční neduh však studoval v Praze a stal se jedním z nejslavnějších lékařů své doby. Jako lékař vynikl hlavně za vpádu Švédů do Prahy; Marek léčil dále Balbína tak šťastně, že tento opěval ho zvláštní vzletnou básní; Marek byl fysikem Českého království, byl osobním lékařem Ferdinanda III., atd. Jeho činnost také jako profesora universitního, ve kteréž sobě dobyl titulu císařského rady, byla velice obsáhlá; on hlavně přičiňoval se o rozdělení university pražské na bohosloveckou a na světskou, on kvůli věci té podniknul i cestu do Říma, on byl ve přátelském spojení s předními českými exulanty (na př. s dějepiscem Stránským). Ale osudu, z mládí jemu přiřknutému, neušel přece: sestárlý a ochuravělý vstoupil konečně do řádu jezovitského, zemřel však brzy nato,

a sice dne 10. dubna 1667. Jeho latinsky sepsaných děl vědeckých, vesměs důležitých a velice vážných, je celé desatero.

LUDMILA ŠIMÁČKOVÁ

Je tomu právě deset let, co zemřela paní Ludmila Šimáčková. Dne 6. července 1879 odbývá její pohřeb za velkého účastenství obecnstva pražského, hlavně vlasteneckého.

Byla to paní vzácného smýšlení českého, proniknutá opravdově národním duchem. Před pětadvaceti nebo třiceti lety — a do té doby padlo nejpěknější mládí té, kteréž dnes vzpomínáme — nebylo ve pražských společenských poměrech věru pražádnou rozkoší býti vlastenkou českou, zvláště však vlastenkou takovou, která, jako právě paní Ludmila Šimáčková, rozená Křížkova, chtěla své vlastenectví nejen všude sama jeviti, nýbrž jím i na jiné působiti, jiné pobádati, je svým nadšením unášeti atd. Řekněme to sobě upřímně: ono ani ještě dnes nebývá zrovna rozkoší býti mezi námi nadšenou a činnou vlastenkou českou. My sice voláme k ženám: „Milujte vlast, jak ji milujeme my, působte pro národ společně s námi, sdílejte ve všem a všudy českou tu práci naši!“ Ale jakmile žena, byť nejgeniálnější, byť co do výsledku prací svých nejšťastnější, činí dle našich slov, ihned hledíme na ni trochu tak jakoby na mužatku a jako by činila cosi, co není ženské. Pokračující doba, která ženské práci stále a stále širší vymáhá kruhy, mění v těch náhledech našich velmi málo.

Ludmila Šimáčková byla paní energická. Ona nikdy nenaříkala, že jí „není popřán obor působnosti, jakého by sobě přála“, nežalovala, že jí „moří všední starost života“: kam ji život postavil, stála pevně. Údělem jejím byl hlavně život praktický, předně rodinný, a jak úkolu

svému v tom ohledu dostála, toho důkazem je úcta, s jakou sobě pražské kruhy připomínají paní Šimáčkovou podnes. Měla zrak otevřený a mysl chápavou, a že tenkrát právě počaly sobě americké šicí stroje klestiti dráhu také k nám, chopila se příležitosti té, zařídila sobě se stroji rozsáhlý obchod, a po sedmileté jen činnosti docílila výsledků takových, že její manžel, spisovatel a redaktor František Šimáček, mohl pomyslit na založení vlastní své knihtiskárny, na vydávání denního politického listu atd. Stala se spoluzakladatelkou nynější tiskařské a nakladatelské firmy Šimáčků, jejíž působení je v Čechách chvalně známo.

Obzvláštní vzpomínky však zasluhuje, že Ludmila Šimáčková stala se zakladatelkou Libuše, matice zábavy a vědění, že byla po prvních deset let jednatelkou a vlastní duší tohoto spolku. S přítelkyní svou, paní Antonií Vališovou, zadala stanovy, a v lednu roku 1872 spolek oživen. Šimáčková sepsala nadšené svolání, kteréž získalo spolku na sta horlivých sběratelek a na tisíce členů, a sama napsala pro Libuši spis první Vynikající ženy mimo rodinný kruh. V předmluvě k dílu tomu praví: „Čím menší národ, tím úsilovněji musí vésti péči o to, aby veškerým silám svým *bez obmezení pohlaví* poskytl příležitosti k činnosti a k rozvoji.“ Hned v prvních osmi letech vydala Libuše knih na půl milionu, průběhem dalším daleko přes milion — nejkrásnější pomník, jaký Ludmila Šimáčková sobě zůstavila.

VIKTOR OLIVA

Viktora Olivu zná asi mnohý Pražan osobně, byť třeba nevěděl, že ta jemu známá, často se s ním potkávající, živá a — dosud — štíhlá osobnost je zrovna malíř. Že je to umělec — nu, to poznává vtipný Pražan asi jistě

dle celého zevnějšku, dle pyšně se nesoucí hlavy, dle nonšalantního kroku a způsobu, vůbec dle všeho toho, dle čeho se poznává právě umělec, i když se zapřít chtívá. Obyčejně vidíš Olivu pospolu s jeho přítelem, spisovatelem Kaminským, v rychlém postupu pražskými ulicemi, při hlasitém hovoru a stálém, upřímném smíchu — je na nich vidět na obou, že nemají o myšlenky zrovnanouze. Ale i když jde Oliva samotný, je drobný úsměv na jeho jasné, přímé tváři v permanenci, ne úsměv ztrnulý, nýbrž ten rodící se a rychle zase usínající, sem tam šlehající — snad že se mu tu zrovna teď myšlenkami probíhají některé ty drobné figurky, jež Pana Broučka provázejí na těch prapodivných cestách, nebo že zachytilo živé oko jeho právě některou z typických osobností pražských a fantasie vidí už, jak „vděčný“ ten typ vyjímá se bude ve Švandě dudákovi, v Kalendáři Humoristických listů nebo kdekoli jinde.

Oliva náleží k nejlepším našim ilustrátorům. Máme od něho v oboru tom již řadu pěkných prací. Ilustroval v Sborníku románů velký román Sienkiewiczův *Ohněm a mečem*, v Zlaté Praze román *Masopust v Soběslavi* a Schulzovy *Šlechtické novely*, pro Topiče oba *Výlety pana Broučka* a Třebízského *Pohádky*, pro Šimáčka Máchův *Máj*, pro Hynka *Přísloví, pořekadla a popěvky národní*, dohotovil právě kresby pro *Kroniku českomoravskou*, pracuje na kresbách k Vrchlického *Gobelinu* atd.

Ze života Olivova nebudeme mnoho vyprávěti: vše posavadní, co prožil, je asi jen předmlouvou k životopisu širokému a bohatému. Narodil se 24. dubna 1861 v Novém Strašecí, kde otec jeho byl listovním. Vystudoval v Táboře gymnasium a roku 1879 vstoupil na pražskou akademii. Na té zdržel se po půl čtvrtá roku, vystoupil pak pro tehdejší nepříjemné poměry na akademii té panující (Kaminský vyličil poměry ty v povídce *Mecenáš*, uveřejněné loňského roku ve Světozoru) a živil se portretováním, ilustrováním a jak už se živívá mladý malíř. Zajel si po dvou letech na nějakou dobu do Mnichova,

pak vrátil se do Prahy, strávil později několik měsíců ve sbírkách pařížských a usídlil se poté zase ve Mnichově, kde pracuje teď o velkém obraze z francouzské revoluce.

Lze vidět, že Oliva hledí stále dál a cílí výš.

JAN STÖHR

„Copak je platen všecken ten absolutism,“ pronesl se v letech padesátých Vincenc Vávra, „vlastenectví přece jen krystalisuje se po celých Čechách: má dobré krystalisační body.“ — A takovým dobrým, rozhodně dobrým „krystalisačním bodem“ byl také Jan Stöhr, jehož podobiznu dnes přinášíme. Stöhr stal se duší národního hnutí v městě Vamberku a celém jeho vřkolí.

Stöhr je jasný myslitel a nadšený, obratný řečník; vlastnost tu dokázal často, jmenovitě při velkém táboru lidu na Šedivci u Žamberka, kterémuž předsedal; Stöhr umí mluvit k rozumu i k srdci a pomocí talentu toho povedlo se mu, že v oboru své působnosti provedl dlouhou řadu důležitých návrhů a platných reform. Stöhr je také muž odvážný a chladný a dokázal to hlavně r. 1866 za války s Prusy, kdy po bitvě králohradecké v pravém okamžiku a s nasazením vlastního života zachránil Vamberk před hrozícím drancováním.

Po dvakráte, jsa od roku 1859 nepřetržitě členem městské rady, zvolen jest Stöhr starostou města Vamberka; strávil v hodnosti té celkem deset let a uděleno mu za jeho zásluhy měšťanství čestné. Od něho má město základní fond na sirotčinec. Hlavně jeho prací mohlo se pomýšleti na zbudování nové vkusné radnice. Na jeho podnět zaražena Měšťanská beseda, jejímž předsedou je podnes. Jeho jmenovitě pílí obdrželo vamberecké divadlo ochotnické, kteréž působí nyní už *po celé století*, zvláštní stánek svůj. Od něho obohaceny školní sbírky vambe-

recké přemnohým darem cenným. Stöhr zvolen učitel-
ským spolkem Komenský v Rychnově nad Kněžnou
za čestného člena. Jest členem okresního výboru a členem
okresní školní rady. Zvolen roku 1878 také poslancem
do českého sněmu. Atd.

Uvádíme Stöhra co vzor českého občana. A co muže,
který propracoval se k nepopíratelné občanské výši jen
vlastní silou, sám ze sebe. Jan Stöhr narodil se roku 1822
ve Vamberku, kdež jeho otec byl chudým krupařem.
Vzdor rozhodnému nadání pro studie musil na řemeslo;
otec dal jej na hodinářství. Avšak při hodinářství syn,
jehož to pudilo do světa a jenž na nějaký rok zašel si
do Vídně, nezůstal; navrátiv se z Vídně, učil se barvířství
a pustil se pak zase hned do světa, kdež sebral si zkuše-
ností bohatých. Přišed nazpět, zařídil si barvírnu a za-
městnával zároveň padesát stavů tkalcovských, jichž
výrobky zavážel do Brna a do Uher. Postupem času
věnoval se velikému vývozu dříví do Německa a jest
nyní hlavou velkoobchodu dřevního v Karlíně u Prahy
a ve Vamberku. Jenom mimochodem budiž ještě po-
dotknuto, že založil r. 1872 také sklárny Stöhrov u Ro-
kytnice za Žamberkem.

Jistý — a můžeme říci, že soudný — spoluobčan
Stöhrův pronesl o něm úsudek: „Jest charakter přímý,
mírný, v jednání obezřelý a rozvážný, v posudku svém
spravedlivý.“

JAKUB MALÝ

Takový pilný pracovník na vinici české, jakým byl
Jakub Malý, zajisté zasluhuje přívětivé připomínky.
Kým Jakub Malý byl, nemusíme čtenářstvu teprve říci;
jeť asi málo i sebemenších knihovniček v Čechách, aby
nebylo v nich nějaké dílo Malého. Děť jeho o sobě vy-

daných je zajisté do sta a jmeno jeho stojí na dílech závažných a rozměry svými velikých.

Doba byla mu přízniva. Žilť v čase takovém, v němž pečlivý kompilátor a obratný, poctivý překladatel měl rozhodnou, nepopíratelnou důležitost pro rozvoj našeho národního života a kdy spisovatel takový sám cítiti a dle chování se jiných k němu také měřiti mohl váhu svoji — slovem kdy viděl ovoce své práce. Tím nepravíme, že by Jakub Malý nebyl sobě dovedl také v jiné době získat platnosti; byl to duch čilý, chápavý, obratný.

Jakubovi Malému bylo popřáno, že sdíleti se mohl ve dvou podnikách literárních, které až dosud považují se u nás za podniky největší: bylť pomocníkem Jungmannovým při Slovníku českém a byl jmenovaným spolupracovníkem, vlastně redaktorem Slovníku naučného. Malý byl také první, který k nám počal převáděti Shakespeara; počal Othellem, přeložil pak ještě asi šest dramát jiných a bylo mu Maticí českou uloženo, aby vydávání Shakespearových děl zakončil svazkem životopisným a uvažujícím.

Malý psal a vydal díla z oborů co nejrozmanitějších. Počal co veršovec, s pseudonymem *Budislav*. Pracoval na prospěch beletrie svou vyšším směrem se nesoucí Bibliotékou zábavného čtení, Kvítím z cizích luhů, Báchorkami a povídkami národními atd. Šířil vědomosti historické svým Prostonárodním dějepisem českým, několika díly o Kolumbovi a jeho soudruzích (hlavně dle Irvinga) atd. Vydal celou řadu spisů politických, všeobecných, časových i memoárových. Pracoval v nej-různějších směrech a přispíval téměř do všech časopisův českých. Zajímavý jest úsudek o dílech Malého, položený do Slovníku naučného, jím samým redigovaného: „Vůbec jsou jeho díla ceny nestejně, což vysvětluje se spěšností, s jakou někdy přinucen jest pracovati z ohledů materiálních.“

Malý narodil se 4. srpna 1811 v Praze. Studoval zde, záhy seznámil a spřátelil se s jinými mladými pracovníky

českými, počal psáti hned do Čechoslava a Jindy a nyní a zůstal pak literatuře věren až do své smrti. Rok 1848 také jeho uvedl na pole žurnalistické, učinil ho členem Národního výboru, zavedl pro nějaký čas do Vídně atd. Slovem: jeho život byl plný ruchu a plný práce.

DR JAN K. DVOŘÁČEK

„Videň musí se státi slovanskou!“ zní teď někdy co heslo lidí politické vůle. Nu — do toho máme ještě daleko, třebaže právě teď Vídeňáci v časopisech svých tak často byli zaúpěli: „Videň se teď stává českou!“ Tolik je jisto, kdyby Slované ve Vídni žijící a kdyby zejména Čechové, jichž se tam do čtvrt milionu počítá, konali svoji politickou, svoji mužnou povinnost, Videň že dnes by měla daleko slovanštější ráz a příznivější pro nás tvář — ta ke Slovanům tak škaredá, tak nehostinná, tak jedovatá Videň! Je to zvláštní: většina Čechů dosud, sotvaže vstoupila do Vídně, podobala se a podobá kameni hozenému do jezera — zapomenou na sebe, obětují se jiným. „Já sám to nespravím!“ je omluva jejich — omluva to mizerná, nepoctivá. V posledních letech arci bohudík věc se už lepší, malý dříve hlouček mužů uvědomělých a rozumných roste a vzmáhá se; ale pravá bystrost přijde do proudu toho teprve pak, až budeme statečnější my doma v Čechách a probudilejší na Moravě. Dosud nestačíme ani na opravdové dobytí Prahy a nestačíme na dobytí Brna — kdežpak teprve leží Videň!

Přece jen musí Slovanům stále a stále záležeti na tom, aby sobě ve Vídni dobývali vždy širší a vždy pevnější půdy. Aby zde jaksi ve středu říše, u sídla vlády, ve městě bohatém na lidstvu, na penězích, na nejrozmanitějších vzdělavatelných prostředcích měli neutrální, příznivou půdu pro své společné snahy duševní — jakési

duševní centrum mimo speciální svou vlast, kdež ovšem musí jejich život národní a vůbec veškerý rozkvétat co nejbujněji. Vídeň je důležitá již tou zvláštní polohou svojí, která způsobila, že právě Slované získali sobě o toto „německé“ město zásluh co největších, ba větších než všichni Němci dohromady. Z té práce a z toho semene musí Slované chtít mítí teď také již své ovoce. „Otázka vídeňská“ stává se teď právě časovou, ač prozíraví mužové již dávněji poukazovali k důležitosti velkého města na Dunaji, a je věru zcela časovou vzpomínkou, že zde uvádíme dnes jméno Dra Jana Dvořáčka, který první jasně a upřímně byl v politickém světě promluvil o tom, čím Vídeň slovanským národům býti musí.

Po smrti Dvořáčkově vydali četní ctitelé jeho fotografovanou podobiznu jeho a opatřili ji textem, který zde prostě citujeme:

„*JUDr Jan K. Dvořáček* narodil se 17. února 1808 v Tišnově v domě číslo 67. Studoval v Praze, Brně, ve Vídni a ve Lvově. Dosáhnuv hodnosti doktorské, byl suplentem soudního řádu na akademii Tereziánské a prokurátorem národa slovanského na universitě vídeňské. R. 1842 *uzavíral poštovní smlouvu s Ruskem*, začež vyznamenán byl řádem sv. Anny III. třídy. R. 1843 stal se advokátem, 1848 *místopředsedou české sekce sjezdu Slovanského, kdež proslovil památnou řeč o důležitosti Vídne pro Slované*. Téhož roku byl poslancem na sněmě českém a moravském. Od r. 1861 do své smrti na sněmě moravském hájil neohroženě práv národa našeho. Byl buditelem a organisátorem Čechů vídeňských, štědrým dobrodincem ústavů dobročinných, škol, kostelů atd., výtečným právníkem, nadšeným řečníkem a bojovníkem pro věc slovanskou. Zemřel 31. března 1865 a pohřben ve Vídni.“

První Jelínkova kozácká črta byla literárním překvapením. Přečtli jsme si ji a líbila se nám. A pak jsme mechanicky podívali se na konec, nestojí-li pod tím nějaké polské jméno, a potom zase napřed na titul, nestojí-li tam „přeloženo z . . .“ nebo tak něco. „To že je od Jelínka? No, to si našel dobře!“ Ale přišla črta druhá a již jsme ku své radosti viděli, že Jelínek „najde si“ krásných věcí najisto mnoho, protože je umí hledat plnou silou zanícené duše své, jemně citlivým srdcem, vybystřeným, zkušeným rozumem.

Pojednou stál tu Jelínek zcela jiný, než jak jsme si ho byli potud mysleli, a zcela hotový. Byli jsme navykli na něho co na zajímavého, pilného essayistu, jehož články proto se čtly, že v nich byl skutečný, poučný obsah, a teď tu stál před námi hotový beletrista. Sloh novel jeho byl dokonalý, bezvadný. U vynalezení a provedení děje byl Jelínek zcela svůj, pozoruhodná, ostře ohraničená individualita. A byla to individualita realistická. Ale realismus jeho nebyl ten, který se domnívá, že vykonal již vše, podal-li obratnou, třeba i mistrnou fotografii života skutečného. Jelínek cítil, že ze života do umění smí se přebírat jen to, co je skutečně poetické, — Jelínek stál tu jako poeta. V tom ohledu Jelínek jednal, jak každý pravý spisovatel jednati má: nevystoupil dříve s produkcí svou, dokud pevně necítil, že duše jeho našla sobě něco zcela svého, zcela nového, a že zvoleným předmětem také síla produktivní se nadchla a zapevnila. Veškeru průpravu spisovatelskou měl Jelínek přitom již za sebou, nebylo mu potřebí zkoušek, nebylo potřebí napodobení a vzorů cizích.

Naděje, prvními pokusy vzbuzené, musily při svéráznosti Jelínkově vésti k dokonalosti: dnes náleží Jelínek k spisovatelům našim nejlepším, je český, jak by měl býti u nás spisovatel každý, je slovanský, jak by měl býti alespoň každý druhý spisovatel náš.

Uvedeme tituly hlavních jeho prací bez poznámek dalších, vždyť není ani pochybnosti, že český čtenář sám je pilně čítá. Jsou to *Polské pani a dívky*, *Črty kozácké a Črty litevské*, *Dámy starších salonů polských*, *Ukrajinské dumy*, *Slovanské črty ze života literárního, společenského a uměleckého*, *Slovanské návštěvy* a román *Motýlek z norské pohádky* (ve Světozoru).

Snad ještě větší zásluhy má však Eduard Jelínek o vzájemnost slovanskou. Po některá léta pěstoval ji — třeba to přiznati — u nás skoro sám. Psal statě o slovanském životě do listů českých, o českém do listů jinოსlovanských, jmenovitě polských. Cestoval mnoho a účelně po zemích slovanských a prostředkoval mnohé a vzácné osobní styky s vynikajícími Slovany severních i jižních větví. Vydával po šest let *Slovanský sborník*, časopis to, ve kterém jsou pravé poklady potřebných pro nás vědomostí. Akademie krakovská vydala jeho *Bibliografii česko-polskou*, bělehradské Učené družstvo vydalo druhé, onomu podobné dílo, táhnoucí se k Jiho-slovanstvu, carská bibliotéka petrohradská přijala třetí dílo, pracované se vzhledem k Rusku, atd.

Dílo *O polských paních* přeloženo celé do polštiny a chorvátštiny a částečně do ostatních řečí slovanských. *Ukrajinské dumy* vyšly v překladu slovinském.

Jelínek jmenován členem ústavu Museo Copernicano v Římě, jmenován čestným členem Společnosti pro polskou literaturu v Paříži.

A k tomu dodáváme ještě, že dnes je Jelínek teprv 37 roků stár, — budoucnost jeho je tedy ještě tak slibná!

AUGUSTIN BERGER, ZDEŇKA
ŠTEMBEROVA, MARIE ZIEGLEROVA,
FRANTIŠKA ZE SCHÖPFŮ

Královna vil v baletu *Gisela*, Undina ve *Fantasce*, Jutka v *Excelsioru*, Nereida ve *Flik a Flok*, Amor v *Sylvii*: — slečna Františka ze Schöpfů. Narodila se v Praze, učila se u slečen Hentzovy a Belkovy, tančila nejprve v partiích dětských, stala se záhy sólistkou.

Hilarion v *Gisele*, pastýř v *Sylvii*, černoška ve *Fantasce*, Španěl v *Excelsioru*: — slečna Marie Zieglerova. Narodila se v Praze, učila se u slečny Hentzovy, tančila nejprve v partiích dětských, stala se záhy sólistkou.

A téměř stejně zas mohli bychom promluvit o slečně Zdeňce Štemberově (jejíž podobiznu dnes také přinášíme) a o paní Adéle Zieglerově-Srnové (jejíž podobiznu jsme posud nedostali, a tedy také dnes nepřinášíme, ale později dodáme), že „narodily se v Praze, učily se u slečny . . .“, teď pak že jsou, náležejíce Národnímu divadlu od prvního provedení *Excelsioru*, oblíbenými našimi sólistkami, atd. A rovněž bychom mohli biografie všech třiceti členek našeho baletního sboru i všech čtyřiceti elévek naší baletní školy alespoň začítí slovy „Narodily se v Praze . . .“. Je to nápadné, a přece přirozené: tanec se zrodil sice venku na palouku nebo na podlaze tančírny vesnické, ale k dokonalosti své, ku své formě umělecké dospěl u spojení s ostatními uměními teprve na divadelních jevištích měst velkých. A zde také pak rekrutuje sobě veškeré nadané služky své a ty musí záhy nastoupiti tu službu svoji, neboť balet, vypočtený na dojem nejen umělecký, nýbrž také smyslný, ba opojný, žádá mládí a krásy.

Můžeme být se svým baletem nyní spokojeni. Když sobě tak vzpomeneme na ty první základy jeho, na těch osm až dvanáct baletek, které jsme byli podělili po baletu divadla německého, a na ty první tanečnice sólové,

které jsme se musili po každé od Němců teprve vypůjčit! Také balet český musil se teprve pozvolně vyvinouti, jako vše ve světě. Dnes máme svoje čtyry sólistky dobré, ba výborné a oblíbené, jichž jména jsme právě byli uvedli, máme svoji „stellu“ (hvězdu), výtečnou paní Paltrinieri-Bergerovou, jejíž podobiznu jsme podali už roku loňského, máme četnou baletní školu, máme balet svůj mužský a máme výborného tanečníka, mimika: baletního mistra a komponistu pana Augustina Bergra.

Pan Augustin Berger narodil se roku 1861 v Boskovicích na Moravě. Není tedy synkem pražským, ale žil v Praze hned od svého sedmého roku a zde vzbudilo divadlo v něm tolik touhy, že hned roku 1873 o školských prázdninách utekl se do baletní školy slečny Hentzovy, na dosti malou radost svých rodičů. I vystoupil také tenkrát hned jako sólista v baletu operety *Javotte*.

Po prázdninách musil ovšem znova do škol, ale touha byla jednou již probuzena, i stala se neodolatelnou, a tehdejší Teatro Averino přijalo nadějného učně do svých veselých řad. Mistr Giovanni Martini mladého Bergra zde vycvičil, a s mistrem tím odebral se pak Berger do Kristianie v Norsku, kdež pobyl asi dvě léta. Odtud přišel jako sólista ku pražskému divadlu německému, pak do Paříže k Théâtre Châtelet, potom do Lyonu, Toulousu, Barcelony, Nizzy a Milána. Poté angažován již k Národnímu divadlu v Praze a roku 1884 stal se tu baletním mistrem. Vyjma Excelsior aranžoval *všechny* naše balety velké, a *vlastními jeho balety* jsou *komposice Štědrovečerní sen* a *Pohádka o nalezeném šlěstí*. — Jaké oblíbenosti Berger v českém obecnství se těší, že je skutečným miláčkem všech navštěvovatelů divadelních atd., netřeba teprve zvláště doličovat a dotvrzovat.

Konečně, zdá se, že počneme si nyní více všimati věci slezských, než jak se dělo dosud. Korespondence politické i společenské odtamtud objevují se zhusta v listech pražských, přední časopisy české rozepisují se úvodními články, ba i menší časopisy krajinské pilně přinášejí zprávy. Ale je toho všeho arci přec jen ještě málo! Mělo by býti záležitostí národní naší cti, abychom Slezsko hýčkali co miláčka, co mazánka svého! Slezané měli by týden co týden pocítiti nějakým vřelým pozdravem z Čech, jak jsou nám drazí, slezské školy měly by býti nejobmyšlenější učebními pomůckami, ani jediné chudší slezské školní dítě nemělo by strádati ať čehokoli — atd.!

Otázka slezská jest pro nás nejenom záležitostí čestnou, nýbrž také záležitostí naší národní existence: jsmeť v příboji cizího moře a máme sobě všimati každého valu, ba i každého vrbového proutku na pobřeží svém, který zapevňuje tu zemi naši před vlnobitím.

Nebylo dosud dosti hlubokého u nás nadšení a učiněno jen málo. Slezané ponechání takřka samým sobě, a nebyti tam několik vskutku vlasteneckých, ano znamenitých mužů, nebylo by o českém národním životě ve Slezsku u nás již ani slechu. Jediné, co odtud učiněno, ale i to dosud nehotově, je zřízení opavského českého gymnasia. Toto gymnasium jest pro národnost naši pravou baštou a způsobilo již mnoho dobrého, ba mnoho! A v čele jeho stojí právě takovýto vlastenecký, výborný, celý muž: ředitel Vincenc Prasek.

Tím bychom byli vlastně řekli už dosti ku charakteristice jeho. Připojujeme ještě, že Prasek mezi pedagogy našimi zaujímá vůbec jedno z nejpřednějších míst a těší se vážnosti už od let. Byl profesorem v Opavě, v Olomouci, v Chrudimi a v Táboře, a je co filolog, zvláště co znalec jazyků slovanských, na slovo vzatý. Když Ústřední matice školská založila české gymnasium

v Opavě, nemohla ani vhodnějšího muže postaviti v jeho čelo než Praska; jeť u něho co rodilého Slezana také ještě ta výhoda, že zná lid a potřeby jeho jako nemnohý jiný. Prasek narodil se r. 1843 v Milostovicích u Opavy.

Že Prasek zná slezský svůj lid, že jej pilně a s horoucí láskou studuje dál do nejjemnějšího dechu jeho, toho je skvělým důkazem vydávaná právě Vlastivěda slezská, jejíž první díl je téměř již rozebrán a druhý těší se popptávce co nejhojnější. V díle tom je materiál obdivuhodně velký, ano skvostný, a podávaný přitom formou vzorně prostou, zkoumateli vítanou, prostému čtenáři jasnou. Arci nevystupuje tu Prasek snad po prvé jako spisovatel; známeť od něho mnoho výborných statí z vědecké mluvnice české i kulturních studií.

ČENĚK MELICHÁREK

„Tolik jsem už o vás slyšel — rád bych vás jednou slyšel,“ pronesl se kdysi Smetana, když byl v Mladé Boleslavi za posledních už let svého života přítomen provedení Prodané nevěsty, v níž Melichárek, Smetanou takto oslovený, zpíval Jeníka. Melichárek Jeníkem svým po Čechách a na Moravě proslul; předvádělať společnost Švandova všude a s úspěchem oblíbenou Prodanou, a Melichárek byl a jest společnosti té členem již po dvacet let.

Kdekoliv Švandova společnost působila, všude měl na vzácném úspěchu jejím Melichárek nepopíratelný svůj díl. Jeho ne právě velký, ale velice sympatický tenor, jeho pevnost ve zpěvu, jeho rutina ve hře získaly mu ihned a udržovaly mu přátely. *Dvacet let*, řekli jsme již, působí Melichárek při Švandově společnosti — toť zajisté stejně důkazem pro solidnost jeho jako pro solidnost společnosti samé. Vydržel na svém místě, ač mu činěny nabídky jinam, do Prahy na příklad jak k divadlu Ná-

rodnímu, tak i k Německému. A podotkneme-li, že za tu dobu jeho repertoár dosáhl výše více nežli sto úloh a že sto těch oper zahrnuje v sobě díla největší i díla musy jen hravé, díla česká i díla cizí, je to opět důkazem, jak Švandova společnost znamenitě v té době se činila a jak Melichárek dovede být všestranným a působivým.

Dvacetileté své jubileum oslaví sobě Čeněk Melichárek na jevišti brněnského divadla, kdež společnost Švandova zahájí teď čtvrtou již sezónu svoji. České divadlo v Brně vymanilo se již nadobro z podruží německého, vzrůstá, vzkvátá — snad že brzy bude nám popřáno, abychom mohli říci: Máme už dvě stálá a dobrá divadla česká!

ANTONÍN KONSTANTIN VITÁK

„Stal se učitelem v A; že ale dětem místo knih německých dával knihy české, znelíbil se vyšším a přeložen jest do B. Také v B opakovalo se téměř totéž co v A a on po nějaké nedlouhé době — jaksi trestem — přeložen do C. Z C způsobem stejným vypraven do D. . . ,“ a takž potřebuje čtenář pokračovati sám asi do půli abecedy a má tím označenu křížovou cestu a vypravován životopis našeho, po vlastech známého národního učitele Antonína Konstantina Vitáka. Pravou odysseou byl život Vitákův: živá, rozněcující plavba od břehu ku břehu, od přístavu ku přístavu. Částečně je to pochopitelné již z toho, že energický, nadšeně vlastenecký, neústupný Viták na počátku svého působení žil na Moravě, tenkrát ještě drímající, a tam že tedy podobal se té blahocinné štice, která nestrpí, aby kapři udusili se v bahně a obrůstali mechem, jejich ústrojí cizím. Ale také když činnost svoji přenesl pak Viták do Čech, neměl ani zde ustláno zrovna měkce a příjemně, byl opět pronásledo-

ván, z místa na místo štván, až konečně dostal se do pokročilé Poličky a zde se zakotvil pevně.

Tedy začněme znova! Viták narodil se 9. července 1836 v Čáslavi. Prostudovav gymnasium vstoupil do řehole pobožných škol v Lipníku na Moravě a stal se hned v noviciátě učitelem; místo čítanky německé však dával dětem čítanku českou a — přesazen z trestu do Mikulova. Zde viděl, že mládež němčině sice se nepřiučuje, ale zato své mateřské češtiny zapomíná, i začal té mládeži věnovati mimořádné hodiny pro mluvnici českou a — přesazen jest do Kroměříže. V Kroměříži vystoupil z řehole, stal se soukromým vychovatelem, pak učitelem v Brně, a přišel nato do Jevíčka.

A v Jevíčku, městě ryze moravském, dostihl ho osud: obec sama rozhněvala se na něho, „že nechce vyučovat po německu“, místodržitelství udělilo mu důtku a konsistoř mu dala laskavý pokyn, aby raději opustil Moravu.

Šel tedy do Čech a stal se nejprve učitelem ve Dvoře Králové a později v Lounech. Pak přišla r. 1869 známá persekuce na učitele, kteří nechtěli voliti do okresních školních rad, a Viták stal se okresním tajemníkem v Lysé nad Labem. A odtud přišel do Poličky.

Literární činnost Vitákova je velmi bohata. Předně sluší uvést, že Pěstouna, časopis pro rodiče a vychovatele, rediguje a vydává Viták již po 26 let. Dále redigoval Almanach učitelský, Archiv přednášek a řečí učitelských, Divadelního ochotníčka atd. Ze samostatně vydaných spisů uvádíme Mluvnici českou, Dějiny Dvora Králové, Školní museum, Český pravopis ve verších atd. Mimo to psal na sto článků do časopisů politických i odborných, psal příležitostné básně a proslovy a na táborech lidu, na sjezdech učitelských a v učitelských spolcích vystupoval jako řečník. Byl předsedou spolku Budeč, ředitelem ochotnického divadla, členem spolků zpěváckých; — máme vypočítávat ještě dále?

Vyhoví-li se oprávněnému našemu přání a bude-li na Moravě zřízena česká universita — závisí to věru jen na dostatečné rozhodnosti a pili poslanců našich —, bude první bezpečná zpráva o tom asi nejsladším okamžikem muže, jehož celý dlouhý život věnován nadšené práci vlastenecké. Otázkou university té, otázkou to u nás nikoli novou, hnuto nyní za příležitosti deváté výroční schůze spolku Radhošť: slavnosti té hojně přítomné studentstvo vyslovilo resoluční přání, aby obnovena byla universita, před lety z Olomouce do Bukoviny přenesená, aby však obnovena byla s vyučovacím jazykem českým. Studentstvo bylo sobě vědomo vážnosti a důstojnosti otázky té, cítilo, že ta devátá schůze Radhoště je asi nejdůležitější všech, a položilo schůzi tu do Kroměříže, aby oslavilo zároveň protektora Radhoště Dra Jana Kozánka a dodatečně — o prázdninách — také ještě sedmdesáté narozeniny jeho.

Život a rozmanité působení Kozánkovo jest věru s to, aby vyvrátily dosti rozšířený předsudek, že povaha Moravanů je pohodlná a podnikavosti neschopná. Jakoby silný sloup za sloupem, tak stojí před námi činy Kozánkovy; — Kozánek žije sice již od roku 1851 v Kroměříži jako advokát a notář, ale působení jeho vztahovalo se často přes celou moravskou zemi, ač bylo by už věru o sobě dosti, že letos o jeho sedmdesátých narozeninách plným právem mohl časopisecký hlas se pronésti: „Probudilost, národní uvědomělost a pokročilost kraje kroměřížského z větší části jeho jest zásluhou!“

Kozánek založil v Kroměříži Občanskou besedu, založil tamtéž hospodářskou školu pro synky i dcerky rolnické, Rolnickou záložnu a Rolnický akciový cukrovar, první toho druhu na Moravě. On roku 1861 se Skopalíkem a Urbánkem založil Hospodářskou jednotu záhlinicko-kvasickou, jejímž předsedou je už po 25 let; on má nej-

větší zásluhy o založení rolnické školy v Přerově, o zřízení a napotomní sestátnění českého gymnasia v Kroměříži atd. — Od roku 1867 je Kozánek nepřetržitě činným na moravském sněmě, za doby Hohenwartovy byl také členem zemského výboru, stal se později členem nejvyššího soudu atd.

Rodištěm Kozánkovým je Přerov a dnem narození den 21. června 1819.

DR JAROSLAV HLAVA

Dr Jaroslav Hlava je u nás sympatický i těm, kdož ho osobně sice neznají, ale přicházejí do kruhů, kdež se mluví o mužích reprezentujících českou inteligenci. Je mužem rozhodně seriousním, badatelem neunavným, učitelem nadšeným, vlastencem ryzím — toť klíč té oblíbenosti jeho.

Hlava je sice ještě mlád, ale již dnes počítáme ho mezi nejpřednější podpory české vědy lékařské. Že jeho jméno zná a jeho činnost uznává i ta „cizina“, po níž u nás tak rády a tak ješitně oči se obracejí, to by nám zrovna příliš neimponovalo: německy psané články, německy vydaná brožura, vůbec kousek činnosti ve prospěch „německé vědy“ pomohly u nás již mnohému k jakémusi jménu v „cizině“. K takovým prostředkům Hlava však nesahá. Ale co nám úplně stačí, ba co nám imponuje, jest jednolité úsudek veškerého českého lékařstva o Hlavovi, neboť to lékařstvo české má od decenníí svoji zaslouženou slávu, stojí na výši své doby, a je tedy soudcem plně kompetentním. Lékaři pak sami dí jednohlasně: „Hlava je z nejpřednějších ozdob našeho sboru, od něho možno se nám ostatním učit a jím dojde a již dochází česká věda svého povznesení.“

Hlava je řádným profesorem pathologické anatomie.

Pracuje přísně, pilně a bystře a výsledky práce své publikuje toliko po česku. Od roku 1880 obohacuje Časopis českých lékařů statěmi absolutní vědecké ceny. Od roku 1885 je zúčastněn při Sborníku a váha jeho jména způsobila, že také vědátoři ruští a francouzští zúčastňují se při podniku tom důležitém. Vědátoři ctí jeho Odbornou pathologii a terapii, my laikové vážíme sobě jeho účasti při Sbírce přednášek lékařských, neboť Hlava dokazuje svým slohem jasným a i tenkrát populárním, když ani populární dikce nepotřebuje, že je jasným myslitelem a že ovládá vědecký svůj materiál co nejdokonaleji. Tak mnohý pyšný vědátor u nás štítí se vědeckých rozprav určených pro vrstvy širší; ale *nedovedl* by ani býti dosti populárním, protože neovládá vědu svou k plné jasnosti.

Hlava je přednostou ústavu pathologického a v pracovnách jeho je vítán každý, kdo má opravdový, přísný vědecký směr. A že nadšení učitelovo přechází na posluchače, proto také je Hlava jedním z nejlepších učitelů našich.

Že také Spolek českých lékařův nemá člena nad něho ochotnějšího a působivějšího, vysvítá z řečeného již samo sebou.

Jaroslav Hlava narodil se 7. května 1855 v Dolních Kralovicích. Studoval v Praze a hned jako posluchač lékařství byl profesorem Klebsem jmenován demonstrátorem v ústavu pathologickém, kdež později stal se asistentem. Roku 1879 stal se doktorem a doplnil studie své na učilištích francouzských a německých. Po návratu svém habilitoval se jako docent university české.

Není snadno napsati dnes třeba jen několik slov o Emanuelu Bozděchovi. Těžký, dosud neproniknutelný závoj leží nad jeho osudem; neví se ani, je-li mrtev či živ, a *není-li* více živ, snad že dle dosavadního ani ničeho už nevíme o jeho konci, a konec života zůstane záhadný, jak byl celý jeho život! Tolik je jisto: nehledělo se v pravý čas a s pravou energií dopídití se pravdy — jinde by osud muže geniálního byl na všecken způsob vyvolal více vzruchu.

O tom jde hlas jeden: geniálním mužem byl Bozděch. A co takový měl i zvláštnosti své a nikdo se jim příliš nedivil — podobní mužové mají na ně právo. Bozděch zůstal hádankou snad i nejdůvěrnějším přátelům. Zamklý a zase hovorný, úsudkem jiných pohrdající a zase každou jeho podrobností citlivě dotknutý, upřímný a zase nedůvěrný a nedůvěřivý. Nechtěl, aby ho někdo prohlédal, a přece chtěl, aby lidé uhodli, čeho si přeje. V krásném slova smyslu byl ctižádostivý, a přece zase uměl třeba celé desítiletí čekati na veřejný výsledek svojí práce. Byl taktuplný, a přece zas umíněný. Kousavý, a zase jak dítě dobrý. Měl některé lidi velmi rád, ale neuměl, nechtěl jim to říci — měli ho mnozí lidé a upřímně rádi, ale netroufali si mu to říci.

Objevil se v naší veřejnosti literárně co hotová, celá už individualita. Ovšem předcházela u něho jako u jiných průprava: před jeho Kotillóny, jež rázem mu získaly jména výtečného dramatika, napsány jsou Omylové srdce, nyní v jeho pozůstalosti zase nalezené; ale kus tento zůstal mezi rukopisy a Kotillóny prorazily tak úplně a tak skvěle, jak ještě žádná prvotina česká. Ani se nechtělo uvěřit, že tohleto může býti vlastní, původní prací neznámého dosud spisovatele, — tak byla ve všem promyšlena, tak divadelně dokonalá — tehdejší dramaturg chtěl mermomocí na ceduli dát „dle francouzského“

nebo čeho; ale Bozděch se statně ohradil a kus sám i všechny kusy pozdější dokázaly, že spisovatel je originálem zcela svým, ano znamenitým.

Ta „jistá“ česká kritika, která považuje za neštěstí, když něco českého je také dobré, dovedla mu jen nalézt, že učil se u dramatiků francouzských, zvláště u Scriba, — nu, to mu může literatura česká s radostí odpustit! Arci čekáme také my Čechové ještě na svého dramatického mesiáše, který nás obdaruje dramatem zcela českým, totiž vyrostlým z národního života, ducha zcela českého; avšak prozatím jsme se postavili na stejnou tedy výši, na jaké dnes stojí na př. Italové, Španělové, Němci a jiní napodobitelé vzorných nynějších Francouzů, a o to má Bozděch zásluhu největší.

Co provedený kus, to u Bozděcha veliký úspěch, a zcela týž úspěch lze prorokovati také kusům dosud neprovedeným. Bozděch nebyl příliš úrodný a také, jak jsme již naznačili, s napsaným příliš na jeviště nepospíchal. Přece však máme od něho pěknou řadu her, a sice tedy (dle pořadu, jak asi povstaly): *Omylové srdce* (neprovedeno), *Z doby kotillónů*, *Baron Goertz*, *Dobrodruzi* (neprovedeno), *Zkouška státníková*, *Světa pán v županu*, *Spoulání* (neprovedeno), *Generál bez vojska* (provede se v pondělí) a *Náramek* (neprovedeno).

Bozděch byl také obratný novelista a feuilletonista a bystrý ovšem, jenže někdy příliš kousavý kritik.

Narodil se 21. července 1841 v Praze. Studoval práva a filosofii. Byl po nějaký čas také vychovatelem a roku 1869 u českého divadla dramaturgem.

KAREL WEIS

Karel Weis narodil se v Praze 13. února 1862. Po odbytí nějakých těch nižších a středních škol usouzeno mu, že se má vyučiti hudbě, aby jednou, sedě v některém orchestru,

„měl se líp“ a nemusil se plahočit s těžkou prací, — dobří rodičové netušili, jak suchý a jak trpký bývá často chléb takového muzikanta! Ale talent Weisův brzy se nesl za něčím vyšším. Cesta jeho byla sice cestou u nás obyčejnou: studoval na konservatoři, pak na varhanické škole, pak u jednoho z vynikajících českých mistrů (u Fibicha); avšak talent tvořivý záhy se ohlásil. První skladbičky v užším kruhu sice se líbily, také se šířily dál, ano soukromě se i chválily; Weis byl by však dlouho musil čekati na nějaký vydatnější krok kupředu, kdyby mu — jak již u nás bývá — nebyl přispěl cizinec, a sice Brahms, tentýž geniální skladatel německý, který také o našeho Dvořáka má zásluhy velké a známé.

Brahms prostudoval zaslané mu skladby a opatřil Weisovi pomoc hmotnou i mravní. Třikráte bylo Weisovi uděleno stipendium státní na zadané jím práce: první na sonátu houslovou, druhé na symfonii do C moll, třetí na 25 Hálkových Večerních písní. Nato našli se i nakladatelé pro jeho práce; některé vydal Urbánek, jiné vyšly v Berlíně, další vydá nyní Bursík a Kohout. Abychom však zůstali ještě při životopisných datech, podotýkáme, že Weis jmenován městským varhaníkem u Sv. Štěpána v Praze, že roku 1882 stal se učitelem na hudební škole pěveckého spolku Moravan v Kroměříži, že roku 1886 až 1887 byl kapelníkem Národního divadla v Brně, jednu sezónu také kapelníkem divadla v Budyšíně a že mistra Ondříčka provázal na dvou jeho uměleckých cestách.

Pro nás je ovšem nejdůležitější Weisova činnost skladatelská. Drobných skladeb má množství a některé z nich jsme také uvedli. Avšak talent Weisův stačí také na díla větší. Weis složil balet Pomsta květin, z něhož ouvertura byla provedena jako předehra k veselohře Ravuggiolo. Složil ouverturu a meziaktní hudbu pro činohru Výrava. Pracuje nyní na tříaktové lyrické opeře dle Shakespeara Tříkrálového večera. A složil pro soli, sbory a orchestr velkou skladbu Triumfátor na slova Novohradského, k nimž užito básně Schackovy. Pro posudek

skladby té stačí, že ji k provedení přijal a také dne 26. listopadu 1888 provedl proslulý olomoucký Žerotín. Byla přijata s nadšením a umělecký referát zněl: „bezvadná, efektní instrumentace“ — „bohatost míst úchvatných a charakteristických“ — „pochvala bouřlivá“.

Nebýt Žerotína, nebyl by Weis došel ještě pravého uznání. Bylo potřebí Němce Brahmsa, aby české hudební kruhy začaly se teprve o Weise zajímati, a bylo potřebí produkce v Olomouci, aby o Weisovi psaly pražské listy. Rádi bychom přispěli nadanému skladateli k postupu rychlejšímu, a pražskému obecenstvu rádi bychom přispěli podnětem, aby Triumfátora poznati mohlo také samo při některé produkci dobré. Vůbec bychom rádi dnešními svými slovy obecenstvo přiměli k tomu, aby sobě více všímalo mladého, nadaného muže, a tomuto zase dodali podnětu a chuti k pilným studiím i pracím dalším.

DR JOSEF KONSTANTIN JIREČEK

Dr Josef Konstantin Jireček je jednou z nejzvláštějších, nejvýznačnějších hlav vysokých škol českých, jest jejich skutečnou ozdobou. Pravý typ slovanského učenice, a být aspoň polovina našich profesorů typy podobnými, česká universita měla by pojednou ten slovanský ráz, jehož bychom sobě při ní tak srdečně přáli. Konstantin Jireček jest ještě mlád, ale již má za sebou život bohatý na činnost učitelskou, spisovatelskou i politickou, a ta činnost minulá, ten základ pevně položený je zárukou bohatého života budoucího. Dnes již má jméno po veškerém Slovanství, ano i ve světové literatuře, a staví se vedle Karstena Niebhura a veličin podobných.

Konstantin Jireček, vnuk Josefa Pavla Šafaříka a syn Josefa Jirečka, byl jaksi už rodem svým predestinován pro dráhu vědeckou. Také nápadně brzy už na ní vy-

nikal, ač nesmí se snad říci, že náležel do řady mladíků „předčasně zralých“; vychování jeho šlo právě cestou nadmíru příznivou. Narodil se dne 24. července r. 1854 ve Vídni a gymnasium studoval při akademii Tereziánské. Hned jako gymnasista, v stáří asi šestnácti let, seznal jazyk staroslovanský, prakticky také jazyk bulharský a srbský, a psal tenkrát už do Musejníka úvahy o spisech bulharských a srbsko-charvátských. Filosofii studoval pak v Praze a v době té vydal první své samostatné dílo, týkající se bibliografie literatury novobulharské, kteréž vytiskla Učená společnost v Brahilově, a jiné dílo (Typik sv. Sávy), které vydalo Učené družstvo v Bělehradě. Od té doby pak zanášel se co nejpilněji studii o dějinách bulharských a konal cesty po slovanském jihu, seznávaje minulost a přítomnost Jiho-slovanstva a věnuje veškerou svoji pozornost Balkánu, jeho lidu a jeho dějinám.

V stáří 21 let (r. 1875) napsal Dějiny národa bulharského, které tenkrát přišly vskutku jako na zavolanou. Spis ten vyšel také německy, vydán jest roku 1878 v Oděse rusky, a první bulharský sněm, do Trnova svolaný, vyslovil za ně spisovateli zvláštní své díky. V 22. roce svém dosáhl doktorátu filosofického, ve 24. jmenován docentem při universitě pražské pro dějiny jihoslovanské, zvolen mimořádným členem Královské české společnosti nauk a o rok později povolán do osvobozeného Bulharska jako správce ministerstva osvěty. V úřadě tom, nejprv tedy jako správce, pak co generální sekretář, působil po pět let, do září 1884, a že tam působil blahodárně, že školství bulharské zorganizoval způsobem výborným, toho důkazem je úcta, jaké školství to těší se i mimo hranice Bulharska, — jeť tomu teprve asi čtrnácte dní, co jsme v listech berlínských četli chvalozpěvy na školy bulharské i na jich tvůrce.

Od té doby působí Konstantin Jireček zase v Praze. Je zde profesorem všeobecného dějepisu, ale přednášky jeho týkají se v přední řadě dějin jihoslovanských. Také

letos přednáší Jireček mimo jiné zase o dějinách poloostrova Balkánského. Že je Jireček eminentně literárně činným, i širší obecenstvo ví; přední časopisy české přinášejí jeho důkladné a veskrz původní práce. Vloni pak obohatil naše písemnictví prací, která jméno jeho oslavila provždy. Je to Maticí českou vydané velké dílo Cesty po Bulharsku — cestopis to ve velkém slohu, práce hlubokého badatele i pozorovatele, dílo dokonalé.

FEDOR MICHAJLOVIČ DOSTOJEVSKÝ

Nebylo podobného záchvěvu, podobného horečného vzruchu po ruském čtenářství, jako když Katkovův Ruský věstník začal uveřejňovati Dostojevského román Zločin a trest. Čtenářové Národních listů poznali asi ten pocit, když čítali v jejich příloze překlad románu toho a každý se denně zaříkal, že nebude čísti dál, a přece zase nemohl se dočkati příštího čísla. Solovjev praví o dojmu románu toho: „Autor uchvacuje a vleče čtenáře proti jeho vůli ve své mračné království, kde nahromadil vše, co je temno, chorobno, trapno, protivno v ruském životě společenském a osobním, — tam odkryl takovou hlubinu lidského ‚já‘ a osvítil v ní takové zjevy, že až strach se zmocňuje člověka. Nalezl výraz pro nejtajnější pocity a pomysly, a čtení jeho knihy jest jakýmsi horečným, mrazivým, otřásajícím snem. Před zrakem rodí se cosi ohromného, složného; vše burácí v strašném zmatku, víří vúkol, letí ve vášnivém vichru, a nade vším se vznáší trapný, dusivý, neobyčejný, ohromující pocit. A pojednou v tento mrak, v tento úžas rozlévá se záře tichého světla, rozléhá se hlas lásky, smíření, odpuštění. Hrůza mizí, z hloubky duševní noří se tiché slzy. Čtení skončeno, dojem však zůstane nadlouho. Nervy otřeseny, mysl pracuje.“

„To veliké, to národní hoře“, které na nás vyzírá z ruské poesie lidu a které ruskou hudbu pokrývá předojemným závojem hluboké elegie, to nemá pranic společného s umělým naším západním „světobolem“, ono je vrozeno, je pravdou, je tedy produktivní a vede zase ke zkoumání pravdy. Ruská mysl ve všem konání hledá lidské jádro, i v konání zlém, a vede tedy k nejčistší humanitě. Tento pochod za pravdou, abychom tak řekli absolutní, zračí se také ve všech vynikajících plodech ruské literatury umělé a vzbudil už obdiv veškerého mimoruského světa: ruské románopisectví uznává se už nyní za nejprvnější v literatuře světové a uznání ruského dramatu najisto bude následovat. Ruský spisovatel píše z duše svého lidu — kéž by také český spisovatel psal z duše svého lidu! Ale ta duše česká stojí nevšímána a nerozumí tomu, co se v jejím jmenu děje.

Dostojevský postoupil ve vystihování pravdy nejdále. Ovšem ne stejně ve vystihování krásy. Esteticky stojí práce jeho pod pracemi na příklad Gogola nebo Turgeněva. A také mezi sebou valně se liší svojí cenou. Proto také měla díla jeho různý osud a způsobila stejně různý osud svému původci — neboť kritika ruská je neúprosná, a týž Bělinský, který první román Dostojevského Chudí lidé přijal s nadšením, odsoudil některá jiná díla zase naprosto. Stejně přísné pak je čtenářstvo ruské. Podotýkáme to proto, že bychom rádi, přikročili-li se u nás k soubornému vydání Dostojevského, aby vybraly se spisy jenom nejlepší.

Fedor Michajlovič Dostojevský měl život plný trýzně a práce, teprve konec života byl slunný. Narodil se 30. října 1821 v Moskvě. V šestnáctém roce zemřeli mu rodiče a zbyl jenom vroucně milovaný bratr Michajl. Skončiv studie pracoval po nějakou dobu co inženýr, ale ve dvacátém roce svém rozhodl se, že se oddá cele literatuře. Pracoval při trpké nouzi. Avšak hned první práce jeho způsobila v obecenství i v kritice nadšení takové, že slibovány mu z literární práce doly zlaté. Doly ty

však se neobjevily a k tomu se mu přihodilo, že roku 1849 s jinými mladíky zatknut, postaven před vojenský soud a odsouzen k smrti. Dostojevský doveden až k šibenici a zde mu proměněn trest smrti ve výpověď na Sibiř. Tam žil čtyři léta ve vězení, načež vřaděn do pluku jako prostý voják. Stal se důstojníkem a mohl pak opět z Asie do Evropy, ovšem jenom do měst menších. Konečně přece si dobyt milosti, směl i za hranice, redigoval různé listy, uveřejňoval román za románem, ale hmotné poměry jeho zůstávaly stále bídny, neboť neměl ani praktického rozhledu, ani trpělivosti, aby staral se o svoji budoucnost a vyhnul se knihkupeckým závazkům, které vždy zase znova kladly mu provaz na krk. Poslední čtyři léta jeho života byla však přece klidná a šťastná.

Dostojevský byl čtenářstvem téměř zbožňován, a když 28. ledna 1881 neočekávaně zemřel, sprovázena jeho smrt hlubokým smutkem národním.

FRANTIŠEK NERUDA

V letech padesátých, když nebylo u nás národního života politického ani společenského, ne literárního a ne jiného uměleckého, živila se slabodechá veřejnost česká hlavně zprávami o českých hercích a muzikářích bloudících někde světem. Mikovcův Lumír a Šestákovy Pražské noviny přinášely téměř každého téhodne nějakou zprávu, kde „dlí“ Ticháček nebo Píšek, kde hraje „první tragédka naší doby“ Češka Fanny Janouškova, kde „okouzluje“ Ferdinand Laub nebo sestry Nerudovy, „jak známo, rodilé Moravanky“, atd. Měli jsme radost z té své české, po světě putující slávy a nevěděli jsme ani, zdali se ten onen oslavenec v cizině hlásí také k nám. Většina se vskutku hlásila. Laub přišel a zahrál nám

v divadle i při české odpolední hře — před hledištěm téměř prázdným. Takoví jsme byli chlapíci! A přišla také Vilemína Normann-Nerudová, aby nám zahrála v divadle Prozatímním. „Mluví česky?“ bylo nejdůležitější otázkou, kladenou těm, kteří mohli za kulisy. — „Mluví,“ zněla odpověď, a měli jsme Vilmu, ten neobyčejný zjev ženský s řády na prsou, ihned rádi.

Takto jsme, upřímně řečeno, považovali obě sestry Nerudovy přece jenom za dosti nám odcizeny. Rovněž jako mladšího jich bratra Františka Nerudu, když v pozdějších letech přicházivaly sporé o něm zprávy. Když ale nyní zavítal do Prahy, seznávali všichni, kdož se s ním setkali, že je svým srdcem a smýšlením Slovan. Jeho působiště bylo ovšem vždycky v cizině: v Dánsku (kdež byl komorním virtuosem královým), Švédsku, Norsku a Anglii; ale také tam sledoval on vývoj českého umění a razil mu cestu. Nyní povolán za profesora na carskou konservatoř v Petrohradě. František Neruda, narozený roku 1843 v Brně, jest jedním z nejprvnějších cellistů naší doby a uznán také od takových autorit, jakou je Bülow.

Též co skladatel je František Neruda šťasten. Více než šedesát skladeb jeho vyšlo u různých nakladatelů v cizině; nyní také Urbánek v Praze vydal skladbu novou, veliký koncert pro violoncello s průvodem orchestru. Nastává nám teď doba koncertní, snad že nám bude popřáno uslyšeti také některé skladby Nerudovy.

VINCENC D. BÍBA

Je ku podivu, že při zaměstnání učitelském, kteréž počítá se k nejnamáhavějším, přece dosti mužů dosahuje vyššího stáří. Že by však mohl některý z nich, v plné jsa ještě činnosti učitelské, slaviti už padesátileté jubileum

krásné služebnosti své, náleží ovšem přece jenom k událostem nejřidším. A podivnou náhodou namanuly se dvě takové příhody v pražských kruzích ve dvou letech za sebou: vloni měl padesátileté jubileum profesor Blažek, činný na škole varhanické, a nyní právě témuž jubileu se těšil Vincenc D. Bíba, profesor na českém ústavě ku vzdělání učitelek.

Jmeno Bíbovo arci je u nás populární už po několik desetiletí. Jeho Navedení k písemnostem už před rokem 1848 zajímalo každého, kdo staral se o literaturu, ano třeba jen o bibliografii českou, a třinácte po sobě jdoucích vydání knihy té jméno spisovatelovo zapevnilo v paměti každé.

Mimo jmenovaný spis vydal Bíba také ještě Malého čtenáře, Cvičení slohová atd., vesměs to knihy praktické a dobré; ale činnost spisovatelská má u Bíby přece jen význam podřízenější.

Hlavní význam Bíbův leží v činnosti jeho pedagogické a tu zase jest největší jeho zásluhou, že nám vychoval výborného učitelstva celé generace. Lze říci, že Bíba vyvolal u nás v pedagogice celou „školu“: on hned co podučitel na vzorné české škole pražské za řízení Amerlingova spořádal věcné učení v celek soustavný a metoda jeho rozšířila se po všech školách, kde byli ustanoveni učitelé z pražského učiliště. Od let šedesátých pak stojí co přední síla v řadě těch, kteří nám odchovávají a vzdělávají učitelky české.

Narodil se 25. března 1820 v Rožmitále. Hned roku 1839, devatenácte let stár, stal se učitelem v Horažďovicích, a proživ pak na technice pražské asi dvě leta na studiích, náleží od té doby věrně učitelskému stavu.

Bíba působil na následujících učilištích: na ústavě Wotzelově v Praze, na české vzorné škole, na české škole průmyslové, na českém ústavu ku vzdělání učitelek u Sv. Anny, na českém ústavě ku vzdělání učitelů a opět na státním ústavě učitelek, kdež působí dosud. Bíba je od roku 1870 členem pražské zkušební komise pro školy

obecné a měšťanské, je od roku 1873 starostou spolku k podporování vdov a sirotek po učitelích atd.

Padesátileté jubileum Bíbovo bylo oslaveno Spolkem českých učitelek v Praze, kteréž v místnostech Umělecké besedy k dojemnému účelu svému uspořádaly „slavnostní večer“ s deklamacemi, hudbou atd. Bíba je posud v plné síle své a přejeme sobě, aby činnost jeho prospívala nám ještě po mnohá leta.

CHARLES DARWIN

Proč pojednou podobizna Darwinova? Inu, proč?! Proto, že jsme Češi, novodobí Češi, kteří bojují o své bytí a nebytí, a že v boji tom nastala právě doba as nejdůležitější, a týž Darwin že vyslovil naučení, jakže se zachovat *v boji o existenci*, a že řekl: „*Jenom tvor zdatný udrží se v boji; tvor nezdatný, v obraně své chabý a lenivý, nepotrvá!*“

Naučení to, vážené z pozorování veškeré přírody, svítí na naši cestu písmem jasným, plamenným — čtěme je, pamatujme si je a dle něho jednejme! Je doba pro nás zlá a jenom na nás záleží, aby nenadešla horší! Nepřijde, když každý z nás na místě, jež mu vykázáno, přísně vyplní své povinnosti k národu a vlasti!

Mohli bychom dnes dobře na těch několika slovích přestat. „Darwin“ a „darwinism“ je dostatečně každému čtenáři znám. A kdyby nebyl, několika málo slovy smysl Darwinových nauk nevyčerpáme. Nejznámější z nich jsou theorie asi trojí: že všichni organiční tvorové pocházejí jen od několika málo prarodů, že v boji o existenci tvorové zdatnější se udrží a slabí se ztrácejí a že mezi tvory všemi panuje tak zvaný „přirozený výběr“, pářící krásné s krásným, silné se silným, dokonalé s dokonalým a vedoucí takto k nenáhlému zdokonalování

se druhů a opět ku vítězství silnějšího a ku zániku všeho, co je slabé.

Pro nauku svou byl by Darwin, kdyby byl žil ve středověku a dostal se do rukou odpůrcův na příklad Galileových, najisto býval upálen. Nauka jeho vzbudila obrovské vzrušení mysli a vyvolala zuřivý boj. Kdybychom chtěli zde jmenovitě uvésti houf jeho přátel a zase jeho nepřátel, nestačily by nám sloupce všechny, a na obou stranách našla by se jména velkých učenců, opravdových vědců. Boj zuřil asi po dvě desetiletí a je dnes již rozhodnut: ve prospěch Darwina.

Také na biografická data není zde místa. Lidé jako Darwin neumírají a den jejich úmrtí fysického není koncem jich duševního života. Rovněž den jich narození fysického má důležitost jenom vedlejší: oni narodili se lidstvu, když s prvním činem svým vystoupili na veřejnost. To stalo se u Darwina v letech 1832—1836, kdy na lodi Beagle vykonal cestu kolem světa a pak uveřejňoval přírodozpytné pozorování své. Hlavní dílo jeho, v němž obsažena již nauka výše zmíněná, vyšlo r. 1859.

BERTA FOERSTEROVÁ, ROZENÁ
LAUTEREROVA

Dneš sobě vykračujeme pyšně. Chlubivě vedeme si pod pažím českou primadonu — miláčka divadelního obecenstva. Paní Foersterová-Lautererova jím skutečně je, a jest jím právem. Značný, vzdělaný a sympatický hlas, agilní zjev, duchaplné oko, dramatická živost, velká vůle i píle — toť jsou vlastnosti, kterými přízeň obecenstva dobývá se rychle. A na tom všem paprslek prvního, zlatého mládí!

Ve mnohém podobá se paní Foersterová-Lautererova proslulé Luccové: postavou, silou talentu a také i mládím,

čímž poslednějším chceme říci, že Lautererova v těchže mladistvých letech zaujímá na jevišti místo již přední, ve kterých byla pronikla svého času také již Luccová. Berta Foersterová-Lautererova narodila se 11. ledna 1869 v Praze. Ve svém čtrnáctém roce vstoupila do pražské konservatoře, kdež strávila předepsaná 4 léta jako žákyně pěveckého oddělení paní Blodkové. Hlas i nadání upoutaly k ní pozornost ředitelství Národního divadla, jež angažovalo pěvkyni sotva z konservatoře vystoupivší roku 1887 pro obor mladistvé primadony, a kritika i obecenstvo přijaly nového člena české zpěvohry s neobyčejnou přízní.

Za dobu dvou let nastudovala a provedla paní Foersterová *osmnácte* úloh klasického i moderního repertoáru. Jmenujeme z nich obzvláště Lidunku (Střelec kouzelník), Sulamit, Desdemonu, Marketu, Gabrielu (Nocleh v Granadě) a Taťánu (Oněgin). Právě teď má nastudovány Xenii v Dimitru a Natašu v Rusalce, kterážto poslední opera právě se chystá na našem jevišti.

Mistr Čajkovský vyslovil několikráte, že podobné Taťány v Rusku neměl, a způsobil, že byla paní Foersterová pozvána k pohostinským hrám na moskevské opeře carské. Hry měly býti odbývány nyní v listopadu a prosinci; avšak jsou odloženy k žádosti ředitelstva našeho divadla, jež nemůže tak důležitých sil postrádati v sezóně.

LEV TOLSTOJ

Je skutečně obdivuhodno, jak mocně a neodolatelně prodobuje sobě nyní beletrie ruská veškerý vzdělaný svět! Jako když slunce pojednou a z neočekávaného místa protrhne temný mrak a krajem se rozletí zlaté světlo netušeného jasu, neznámé dotud síly! A téměř též tak rychle jako slunce vykonává ruský duch po všech ná-

rodech úkol svůj: zdáť se nám, že teprve před několika hodinami slunce to vyšlo, ale nyní ono už svítí oběma hemisférám. Není vzdělaného národa, aby nekochal se už ve výtečných plodech ruského románopisectví: Američané přímo je hltají v knihách i časopiseckých sloupcích, Francouzové koří se jim jako dílům mistrovským, Španěle přiznávají, že ruský román vyvolal u nich zcela novou literární školu, a Němci — ti se chovají přímo komicky: jedno a totéž dílo ruské vyjde v překladu německém třeba ve dvojím a trojím vydání za rok, časopisy jsou plny překladů z ruštiny, ale tytéž časopisy a v těchže číslech mluví napořád o Rusích jako o národu inferiorním, žeroucím lojové svíčky, atd. Něco podobného dovede jenom Němec!

Že také u nás beletrie ruská došla obliby co největší, netřeba teprve zvláště zde uváděti. Starší i novější bibliografie naše, zvláště pak ta nejnovější, roční obsahy našich časopisů atd., jsou toho radostným svědkem. Třeba však také konstatovati, že i na původní tvorbu českou měli a mají Rusové rozhodný, a to blahý vliv. Do let padesátých bujely u nás vzory německé, francouzské a anglické, v letech padesátých a na počátku let šedesátých začali působiti na nás Gogol, Gončarov, Tolstoj, Turgeněv a j., a mladí literáti naši dobře sobě všimli vzorů těch, a novodobé písemnictví naše mělo ihned toho stopy patrné.

Podávající dnes podobiznu románopisce hraběte Lva Tolstého, pokračujeme v galerii ruských beletristů, ondy zahájené. Tolstoj vystoupil s první prací svou, nazvanou Děťství, teprve roku 1853, ale hned prvním tím dílem svým vzbudil všeobecnou pozornost ruského čtenářstva. Následovaly povídky Pacholetství a Junošství, pak znamenité popisy Sevastopole za krymské války, a jméno Tolstého bylo zapevněno už provždy. Rychle za sebou šly pak romány Rodinné štěstí, Kozáci, Vojna i mír, množství drobnějších „povídek národních“, také i krásné práce dramatické, a skoro veškerá ta i jiná díla jsou

překládána do češtiny, frančtiny, italštiny, rumunštiny, maďarštiny, němčiny atd. Drama *Vlast tmy* provedeno na různých jevištích mimoruských s výsledkem rozhodným a vyšlo také v několika různých překladech jako drama knihové. Je charakteristické, že mimo svou vlast těší se jméno Tolstého největší popularitě u Francouzů, pak u nás Čechů a — u Maďarů.

JAN FERDINAND BROKOV

Snad některý čtenář, spatřiv dnešní hlavičku na první straně našeho listu, bude se rozpomínati, kdeže jinde najisto už ji viděl. Čtenář ten chodívá asi častěji po Kamenném mostě pražském, kráčí pozorně a všímá sobě tamějších velkých soch: při jedné z nich, totiž při svatém Františku Xaverském, stojí genius, a ten má skutečně podobu s tou hlavou historickou, podobu sochaře Jana Ferdinanda Brokova. — Brokov užil své umělecké volnosti a dal genu tomu podobu svou vlastní. Jemná, produševnělá, ve své měkkosti téměř až ženská hlava; nikdo by v ní nehledal tu energii, tu životní sílu, kteréž se obdivujeme při leckterých dílech Brokovových, ba někdy mají ta díla snad až mnoho té životní síly, životního ruchu při sobě, takže je to poněkud i na újmu nutnému monumentálnímu klidu; je to však jediná výčitka, kterou lze Brokovovým dílům učiniti. Zvláštnost ta jejich byla příznakem doby, a lze se Brokovu obdivovati, že přece dovedl se tak emancipovati z těsných názorů přísné doby své, jak vskutku učinil. Jinak jsou díla jeho smělá, velká, svědčí o šťastném studiu přírody, a mnohé z nich bylo ještě po století napodobeno proslulými dnes mistry. Když jsme svého času v listě tomto byli podali podobiznu Skretovu, uvedli jsme také Brokova mezi nečetnými těmi výtvarníky, jichž jména přenesla se slavně

z minulosti na naši dobu. Posud však není Brokov oceněn dle plné velikosti své. Umělecká beseda učinila sice ve směru tom pěkný krok, ale také ten spolek nemá dosud dosti sil, hlavně peněžitých, aby pokračoval na cestě nastoupené.

Brokov vyšel z rodiny veskrz umělecké. Otec jeho Jan přišel mlád z Uher do Prahy a provozoval zde umění řezbářské až do své smrti 28. prosince 1718. Po něm máme dosud známou sochu sv. Jana Nepomuckého na pražském mostě, ulitou od Norimberčana Herolda dle modelu Brokova staršího. Jeho syn Antonín byl malířem a básníkem, druhý syn Josef řezbářem, náš Jan Ferdinand pak byl ze tří bratří nejnadanějším. Narodil se v Praze r. 1688 a zemřel tutéž r. 1731, teda již ve 43. roce svém. Rád byl by navštívil Itálii kvůli studiím, ale hmotné prostředky zabraňovaly tomu a Brokov byl poukázán na vzory domácí a na studium přírodní. Nejprve pracoval se sochařem Guitainerem, na př. na skupině sv. Trojice na Vlašském náměstí v Praze, ale v pozdějších dílech vlastních vynikl daleko a daleko nad toho učitele svého. Dosud těší se Praha dosti četným mistrovským dílům Brokovovým.

Předpokládáme, že čtenář hlavní z nich zná; jsouť to zejména některé sochy na pražském mostě Kamenném (sv. Prokop, sv. Ignác, sv. František atd.), mouřenínské karyatidy na paláci hrabat Morzinův, socha sv. Filipa Neriho v čele Nových zámeckých schodů, náhrobní pomník v kostele sv. Jakuba a mnoho jiných. Mělo by už postaráno býti o to, abychom měli nějaké album veškerých děl Brokovových, třeba jen fotograficky reprodukovaných a krátkým textem sproveděných. Avšak — kde je podnikatel?!

Česká universita měla to štěstí, že hned do vínku svého dostala několik již akreditovaných, praktických sil: uznané vědátory, zkušené již učitele. K těm náležel také Dr profesor Jiří Pražák. Jeho jméno jako učence je zabezpečeno a šíří se v kruzích přísných právníků dál a dál a jeho působnost učitelská jest u nás vděčně uznávána všude, předně ale v řadách studentstva samého, kteréž k profesoru Pražákovi pohlíží jako k ideální autoritě a jako k muži, od něhož najisto lze se naučiti všemu, čeho třeba mladému a snaživému kandidátu učenosti. Dr Pražák je muž veskrz opravdový, přísný, ve všem spolehlivý a přitom vlastenec co nejvřelejší.

Narodil se dne 16. října 1846 v Lokti jakožto syn krajského inženýra, pozdějšího stavitelského rady Karla Pražáka. Odbyl studia gymnasiální v Opavě a právnická v Praze, kde byl dne 12. prosince 1868 povýšen na doktora veškerých práv. Trávil pak nějaký čas ve službě soudní a advokátní, stal se roku 1876 advokátem v Praze. Již však o rok dříve byl se habilitoval na pražské universitě pro rakouské právo veřejné. Roku 1879 stal se mimořádným profesorem na universitě, tenkrát ještě nerozdělené, a po rozdělení přikázán jest vysokému učení českému, při kterémž stal se r. 1884 profesorem řádným.

Od roku 1872 je profesor doktor Pražák spoluredaktorem odborného časopisu Právník, vydávaného Právníckou jednotou v Praze. Mimo do Právníka psal četné články i do jiných odborných časopisů právnických. Samostatné větší práce vydal posud dvě, a sice *Das Recht der Enteignung in Österreich* (v Praze 1877) a *Spory o příslušnost mezi soudy a úřady správními* (v Praze, I. díl 1882, II. díl 1886).

Nyní, zrovna před Štědrým večerem, přede dny, kdy srdce lidské roztává a též mysl bohatcova ohlíží se po potřebách svého vůkolí, před dobou, kdy lidé navzájem obmýšlejí se přátelskými dary a koledami, zajisté je včasné, připomeneme-li zde jméno a tvář muže, kterýž vyniknul svým dobrodějstvím, a to v rozměrech co nejširších, ba vznešených. Byl to také kavalír v pravém slova smyslu, rodem sice cizinec, ale přece v době víc než dvousetleté jediný šlechtic, který pro společenský a duševní život v Čechách dovedl podniknout oběti co největší. A mimo to jesti tomu právě sto let, co muž ten věnoval naší Praze dar veliký: rozsáhlou, překrásně zřízenou, vědeckým, hospodářským i architektonickým účelům odkázanou a každému přístupnou zahradu veřejnou. Zahrada ta zachovala dosud jméno dárcovo v ústech pražského lidu, znáť ji Pražan posud jako Kanálku, — věnovatelem jejím byl Emanuel Josef Malabaila hrabě Canal.

Hrabě Canal narodil se 3. července 1745 ve Vídni jako syn tamějšího sardinského vyslance. Záhy vstoupil do vojska, postupoval rychle, až stal se podplukovníkem. R. 1770 vystoupil z armády a usadil se trvale v Praze. Od té doby byl veškerý jeho život věnován vědám a uměním, starosti o vychování opuštěné mládeže, studujících i lidu služebného, a hrabě přinášel krásným těm snahám svým oběť za obětí. Vypočteme jen několik hlavních zásluh jeho: Hrabě Canal byl předsedou české společnosti hospodářské. Byl zakladatelem pražského sirotčince. Byl předním sběratelem a podporovatelem pražského chudobince. Byl podporovatelem četných studujících, mnohých vědců a přemnohých hudebníků. Byl sám hudebním skladatelem a vydržoval za své peníze výtečný a četný sbor hudební. Byl zanícen pro pokrok hospodářský a pro zvelebu zahradnictví. Byl

vydavatelem spisů vědeckých; takž na př. vyšla jeho nákladem první Flora česká. Založil pro ty, kdož vynikli v studiích botanických, značné prémie peněžité. Založil pro nezaměstnané služebníky, jich vdovy a sirotky spolek podpůrný. Živil na tisíce lidí ve svých rozlehlých zahradách, přádelnách atd. atd.

Ale hlavním jeho činem bylo založení Kanálské zahrady. Zakoupil k účelu tomu velice rozsáhlé pozemky, jichž větší část je také historicky zajímavá a náležela kdysi též k pozemkům po bělohorské katastrofě v Čechách konfiskovaným. Na těch založil sad vzorný, jenž vynikal zahradnickou architektonikou, v němž pěstovaly se novotiny hospodářské a štěpařské, v němž byly velké skleníky a rozsáhlý oddíl vědecký, tedy poučný, kde po mnoho desítiletí odbývány také veřejné přednášky. (Posledním přednášečem byl zde náš Bořivoj Presl.)

Hrabě Canal zemřel jako jedenaosmdesátiletý kmet roku 1826 a Praha sprovodila ho, svého čestného měšťana, na hřbitov volšanský průvodem dotud zde nevídaným.

JOSEF ALOIS TICHÁČEK

„ . . . Nevšední hudební jeho nadání obrátilo na sebe pozornost a hoch přijat do kláštera za vokalistu. Zároveň studoval také gymnasium. Přišel pak do Vídně zpíval tam v kostelích a při té příležitosti vzbudil pozornost ředitele kůru, který byl zároveň ředitelem sborů divadla u Korutanské brány. Na jeho domluvu obrátil se . . . k divadlu, a zpívaje z počátku ve sboru, pak někdy také v menších úlohách sólových, vzdělával se zároveň ve zpěvu u mistra . . .“ — Atd.

Tento „běh života“ zná zajisté už každý český čtenář; jeť to obraz mládí přčetných českých umělcův hudeb-

ních a zpěváků našich slavných. Slova ta stojí v biografii mistra Lva právě tak jako v biografii leckterého našeho divadelního umělce mladšího a rovněž tak i v životopisných statích pojednávajících na př. o tenoristovi Ticháčkovi, „největším hrdinném tenóru 19. věku“.

Josef Alois Ticháček náleží mezi ty umělce české, o nichž jsme zde před nedávnem řekli, že v letech do roku 1848 a po tomto, kdy národní život poután byl dřímotou, ve světě ozařovali české jméno; na Ticháčka stejně jsme byli pyšní jako na Piška, na Janouškovou a na jiné.

Narodil se v Teplici u Police v Čechách r. 1807, studoval v Broumově, odebral se roku 1829 na studia lékařská do Vídně — slovem: jakož už naznačeno v šabloně uvedené výše. Vlastní uměleckou dráhu nastoupil teprv r. 1834 v Štyrském Hradci. Pohostinskými hrami pak ve Vídni, o nichž pochvalně se psalo, obrátil na sebe pozornost ředitelství dvorního divadla v Drážďanech, kamž také roku 1838 stálé angažmá obdržel a kde umělecky působil pak už provždy. Zpíval ovšem pohostinně také jinde: v celém Německu, v Anglii, Holandsku a Švédsku, všude vzbuzuje nadšení přímo báječné. Byl vyznamenán řády, různými tituly a zasypáván peněžitými odměnami.

Hlas Ticháčkův, tenor to hrdinný, byl síly fenomenální a zvuku neobyčejně lahodného; udržel se také Ticháčkovi v plné téměř síle až do let pozdních. Intonace byla vždycky vzorně ryzí a čistá, škola ve všem vůbec co nejvýbornější. Ticháček byl pravý dramatik, instinktivně nalézající pro úlohu vždy pravé jádro, ale také muž vědecky vzdělaný a přitom pro svůj obor nadšený. V Německu žije nyní celá generace umělců, řídících se posud Ticháčkem jako vzorem.